

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Necesitatea infiintari de scóle romane pentru fete. — Sciri scolare a scólei civile (private) de fete cu internatu. — Date geografice despre Transilvani'a, Moldavi'a si Valachi'a dela anulu 1597. — Din „Album“ publicatu in memori'a restauraréi bisericei dela curtea de Argesiu. — Estrasu din memorialulu subcomitetului dela Clusiu in caus'a propunerilor domnului secretariu ministerialu Ladislau Vaid'a. — Procesu verbale alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luatú in siedinti'a dela 16 Iunie st. n. 1887. — Scól'a superióra de fetitie din Sibiiu. (Colecte). — Avisu. — Bibliografia.

Necesitatea infiintarii de scóle romane pentru fete*).

I.

Multu s'a vorbitu si multu s'a scrisu, daca nu la noi Romanii, la alte natiuni, despre influinti'a ce o are crescerea femeii asupra societatii omenesci. Nu se va gasi inse nimeni care, cunoscéndu insemnatatea femeii pentru societate, ar dice ca s'a vorbitu si scrisu deajunsu.

Nu mi-amu propusu din parte-mi alteceva prin si-rile aceste, decâtu numai a atrage mai multu atentiunea parintiloru asupr'a modului de a cresce copiii, si prin acésta a arató necesitatea de a infiintia institute de invetiamentu acomodate cerintieloru timpului nostru.

Pe di ce merge ese mai multu la iveala adeverulu cuprinsu in fras'a: „Viitorulu popólorulu este pusu in màna femeiloru.“ Avemu inaintea ochiloru nostri ne-numerate exemple despre influinti'a buna si rea, ce o eesercita femeile asupra familiiloru, si prin acést'a negresitu asupr'a natiunii si a intregii omenimi. In cutare familie femeia prin mintea si purtarea sa face dintr'unu barbatu dispusu spre lene sau altu pecatu, unu omu cumu se cade; in alta familie pe barbatulu celu mai muncitoriu si de omenie totu ea 'lu face unu nemernicu de tóte dilele. Cându femeia, cá sotie si mama, nu scie se țina casa astfelu, cá barbatulu seu se gasésca liniscea in dile bune si mângarea in dile negre; cându elu scie inainte, ca acolo, in cas'a lui, nu'lu astépta pacea, inim'a iubitóre si ordinea in tóte privintiele, ci 'lu astépta lucruri contrare acestora, — atunci urmédia órecum dela sine, cá elu se-si dea tóta silinti'a de a se ferí câtu se póte de loculu acela si a cautá aiurea, chiaru si pe cai ratacite, ceea ce nu póte gasi acolo. Urm'a urme-

*) Reprodusu din program'a anului scolasticu 1886/7 a scólei civile (private) de fete cu internatu a „Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu“ in Sibiiu.

meloru nu-i alta, decâtu nefericirea completa, o nefericire ce nu erá tocmai greu de a se incungiurá, decumva femeia nu si-ar fi implinitu reu chieamarea sa.

Pentrucá femeile nóstre se-si implinésca bine chieamarea in familie si societate, ele nu mai au se fie private cá si niste simple articole de lux, ci au se fie pregatite intr'unu modu seriosu si corespundietoriu. Fára pregatire sau, si mai reu, cu o pregatire gresita, zadarnice remànu asteptarile. Timpurile vechi vedemu, ca au comisu o gresiala cu urmari cumplite prin aceea, cá au negrijitu aprópe cu totulu crescerea femeii; inse gresial'a timpuriloru nóue n'are se fie mai puçinu cumplita in urmarile sale, daca femeia va fi impartasita de o falsa crescere.

Este adeveratu de alta parte, cá in multe tieri ómenii suntu departe inca de a se petrunde de importantia institutiuniloru de cultura. Pe lângá tóte felurile de mesuri legislative, ómenii totu nu au ajunsu se aiba o idee clara despre aceea, cá averea si puterea natiuniloru este conditionata de felulu crescerii ce si-o in-susiesce tinerimea in scóle. De aceea nici starea scóleloru, atátu de baieti, câtu si de fete, nu póte fi infloritóre. Si încátu pentru scólele de fete, sciutu este cá in tóte tierile au statu mai reu si decâtu cele de baieti; căci multa vreme sau au chiaru lipsitu cu totulu, sau au fostu considerate cá lucruri de totu secundare.

S'au ridicatu ce e dreptu in timpurile de astadi in tiar'a nóstra, cá si in altele, institute de totu felulu, s'au ridicatu institute anume pentru crescerea sexului femeiescu; dara, nu fàra cuvèntu, se afirma de tóta diu'a in specialu despre aceste din urma, cá cele mai multe dintrínsele suntu fórté departe de a satisface cerintieloru pedagogice.

Câte pensionate sunt, unde se dà eleveloru numai unu lustru óre care de cunoscintie, invetiàndu din tóte obiectele câte ceva, sau in prim'a linie din musica si

vre-o limba straina, francesă mai alesu. Resultatulu crescerii usioratice din atari pensionate 'lu putemu vedea in acele femei tinere, straine sau si romane, pline de ilusiuni si aspiratiuni nesănătöse, despre care suntem ca si siguri că au se aduca cu sine ruina in famili'a ce o formédia. Decātu asia crescere, fără indoiala e mai bine lips'a totala a orice cresceri. Vin'a cu tóte aceste nu o pórtă numai pensionatele cá atari: o pórtă in mare parte si parintii, cari nu au idee despre educatiune si despre scopulu scólei. Domnesce inca si acumu la multi dintrinsii ideea de a da o deosebita insemnetate muziciei, fara se mai cerceteze dupa gradulu de aplecare ce'lu au copiii loru pentru art'a acést'a si dupa progresulu facutu. Totu asemenea stă lucrulu cu alte obiecte de invetiamentu. Se intempla, de eleve, care ar inainta cu folosu in obiecte neaparatu trebuincióse, suntu incurcate cu lucruri pentru ele la tóta intimplarea secundare. Parintii suntu gat'a totdeun'a se jertfésca pentru copii muncindu tóta viati'a, — la urma prea adesea se alegu cu bani risipiti si puteri risipite.

In chipulu acesta usioru ne putemu explicá: pentruce ecsista ori unde in lumea civilisata femei, care nu sciu se-si gasésca ocupatiune si suferu de ból'a uritului; femei, care fiindu puçinu dispuse spre casnicie, le vedemu cuprinse mai la totu pasulu de capritii si vanitati. Ne ecsplícamu caus'a, cumu de o femeie nu póte aflá modulu de a incungiurá acele rataciri, unde este condusa de nesciinti'a sa, si cumu de o sotie nu intielege, ca o vanitate de a sa costa o parte din viati'a barbatului seu.

Mintea ei nu póte cuprinde niciodata: de ce óre unu lucru sau altulu ar putea se displaca sotiului seu, dupace ei i-face placere. Si câte nu suntu femeile de felulu acesta, care din lips'a desvoltarii caracterului, nu potu se privésca lucrurile din lume asia, cá se le intieléga!

Cumu se easa apoi din copii ómeni iubitori de munca si de ordine, modesti si morali, daca ei au inaintea ochiloru ecsemple de individi lipsiti de asia calitati?

Cumu se cunósca si se țina la obiceiurile nationale, daca in familie domnescu obiceiuri straine firei nóstre?

Si cumu se invetie a'si iubi limb'a materna, cându tocmai obiceiulu parintiloru de a folosí in conversare o limba straina 'i demoralisédia? sau cându copii chiaru inainte de a ajunge vèrst'a pentru a putea cercetá scól'a. suntu iucredintiati pe mání de guvernante si bone cu scopulu cá de mici inca se mai invetie celu puçinu o limba pe lãnga cea a mamei. — Si in multe familii din class'a mai culta se petrece lucrulu acést'a opusu tuturoru regulorui pedagogiei. Astfelu femeea, in locu se ne vina in ajutoriulu scólei, care are a intimpiná multe greutati, de multeori i pune pedeci ce póte nu le mai invinge nici o putere omenésca.

Vorbindu despre superficialitatea cunoscintiloru cástigate in pensionate de fete, nu intielege nimeni, cá scól'a are se croiésca din eleve femei de sciintia. Fie-cine inse va pretinde cá elevele se aiba neaparatu cunoscintiele fundamentale despre lumea materiala, spirituala si morala, si inca in asia modu cástigate, cá ele se simtiasca in sine

inclinarea de a progresá si a se perfectoná mai departe si dupa terminarea studiiloru. In ori-ce scóla educatiunea prin instructiune se le luminedie spiritulu, se le desvolte judecat'a si se le formédie inim'a.

Spre acestu scopu este de prisosu cá elevele se fie incarcate si cu studii ce nu le aducu aprópe nici unu folosu si de care in viati'a loru nu voru avea trebuintia. Cu atátu mai vèrtosu, cá loculu acestora 'lu potu ocupá fórté bine lucrurile de gospodarie, care si dealtcum suntu prea scapate din vedere, fiindu privite din unele parti cá puçinu potrivite pentru femeile ce au se formédie cândv'a class'a cea de frunte. Trebuie se accentuamú inse câtu mai desu lucrurile de gospodarie, până ce admitemu ca sfer'a de activitate a femeii remâne famili'a, si ca prin urmare pentru acést'a trebuie se fie pregatita mai alesu. Acolo 'si are ea rolulu seu frumosu, mare si greu; ér' rolulu acesta nu póte fi lasatu pe mání straine si necópetente, fără prospectulu de a ne nimici.

In sfãrsitu se scie, cá institutele straine, chiaru daca aru corespunde tuturoru cerintiloru pedagogice si ar fi nisce modele de perfectiune, cu tóte aceste pentru noi Romanii au marele neajunsu, cá nu ne potu da o crescere asia cum noi o voimú, o crescere in limb'a nóstra nationala.

Este asia dara si mai mare datorie de a ne ingrijí câtu mai seriosu de educatiunea ficeloru române.

II.

Cause numeróse, mai multu ori mai puçinu neatărnatóre de noi, ne-au impededatu in mersulu nostru culturalu.

Amu traitu in grele impregiurari intimpinându in trecutu cá si in presentu multime de dificultati, — in vreme ce pretensiunile societatii si ale timpului modernu se urca mereu.

Si totusi nu se póte dice, cá Romanii au facutu puçinu pentru respândirea culturii, in tóte clasele poporului. Suntemu saraci, nu-i vorba; dara cu tóta saraci'a numerulu ómeniloru cu sciintia de carte astadi nu mai este atátu de neinsemnatu, si clas'a culta romana, desi pe incetulu, dara se sporesce.

Parintii nostrii, muncindu si crutiându, au jertfitu si jertfescu multu pentru ridicarea asiediamintelor culturale. Se póte ca uneori se camu perdu din vedere trebuintiele de capetenie ale ținutului, in care este de-a se infintiá vre-unu institutu de invetiamentu. Póte cá ómenii nu prea suntu cu destula luare aminte la imprejurarea, ca in cutare locu aru trebuí mai curèndu o scóla poporala superióra, o scóla numita civila, de baieti ori de fete, sau o scóla de comerciú, — decātu unu gimnasiu. Mai incolo cá este mare lipsa in fórté multe locuri de a inbunatatí starea scóleloru ecsistente, atátu cu privire la personalulu didacticu, câtu si la zidiri si la mijlócele de instructiune. Deocamdata inse póte e destulu si atátu, daca inim'a ómeniloru se incaldiesce, cându e vorb'a de progresulu culturalu alu natiei nóstre. Cu vremea o se ne invetiamu si mai bine cum trebuie se muncimu.

În ori-ce casu suntu dejă imbucuratóre faptele ivite în timpulu mai recentu, cându de o parte tocmai femeile incepu a se interesá de crescerea generatiunilor viitóre. Femei romane zelóse si însufletite pentru scopuri de binefacere au luat si urmédia a luá iniciativ'a de a întemeia Reuniuni pentru crescerea secului femeiescu.

Eara de alta parte „Associatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu“, dupace în adunarile sale generale recunoscuse necesitatea de a infintiá unu internatu si o scóla superióra de fete, a întemeiatu din mijlócele sale aceste institute, a ridicatu unu edificiu scolariu provediutu cu localitati corespundietóre si cu tóte mobilele si aparatele recerute de internatu si scóla, si a facutu deschiderea solemnă a institutelor sale în diu'a de 15 Septemvrie 1886. — Datele, ce privescu activitatea din anulu primu alu ecsistentiei lor, se potu vedea pe paginile urmatóre alu programului de fatia.

Terminându voiu încercá a aratá în liniamente generale: care suntu scopurile acestei scóle de fete cu internatu.

Associatiunea transilvana a decisu infintiarea lor cu scopu „ca fetele romane se primésca nu numai o crescere morala, intelectuala si fisica mai îngrijita, care si pe dênsele se le ridice la nivelulu, la care se afla adeverata femeie în tierile cele mai inaintate ale Europei, ci totodata se le faca se simtia si se lucredie intru tóte cá adeverate fiice ale poporului, din alu carui sinu au esitu, ear parintiloru se li se inlesnésca lucrarea pentru educatiunea fiicelor lor“. Mai departe „scól'a apartinendu categoriei scóleloru numite prin legea de statu scóle civile, are de scopu a dá o cultura generala, decâtu care mai inalta nu se póte da femeii în scólele publice ecsistente în patrie, si totodata a oferí ocaziune pentru dobândirea de cunoscintie folosítóre în ceea ce privesce practic'a vietii, care pâna acumu a fostu prea puçinu luata în considerare. Ear internatulu intentionédia a oferí copileloru ce voru vení afara de Sibiiu, îngrijirile trebuincióse în cele mai favorabile conditiiuni“.

Acestea le-a avutu în vedere Associatiunea transilvana.

Cátu pentru scopulu de capetenie alu acestei scóle, acela nu póte fi altulu, decâtu, celu basatu pe principiele pedagogiei: a instruí pentru a educá.

Conformu acestui principiu, ori-ce scóla cá institutu de crescere nu isi alege de scopu principalu nicidecumu aceea, ca elevulu se easa dintrénsa cu unu complecsu óre-care de cunoscintie si aptitudini, din care la timpulu seu se scótia folosu pentru viétia. Daca numai acestu scopu s'ar luá în vedere, ea ar încetá de a fi institutu de crescere, marginindu-se intru a pregatí pe elevu se'lu faca aptu pentru o anumita cariera speciala, aru face adeca o tréba apartinetóre altui soi de scóle: a scóleloru ce au de a face cu sciintiele dintr'unu punctu de vedere practic, ear nu educativu. Institutele de educatiune inse, adeca: scólele poporale elementare, superióre, scólele dise civile, apoi cele reale, gimnasiile si altele asemeni, privescu pe elevu din punctu de vedere

generalu, scopulu lor este alu cultivá în întregulu seu, fara nici o privire la positi'a viitóre si la societatea sau statulu, din care are se faca vreodata parte. În scurtu instructiunea educativa are în vedere cá scopu principalu formarea caracterului moralu alu individului. Cáci numai caracterulu face din individu ceea-ce trebuie se fie cá omu, — ér nu cunoscintiele.

Cá scopu de-a dóu'a mâna, sau ca celu mai bunu mijlocu din câte dispune scól'a pentru ajungerea scopului principalu, remànu cunoscintiele ce le impartasiesce elevului. Totu asemenea mijlóce, cu putere educativa asupra copiiloru mai suntu lectur'a privata, venirea în atingere cu ómenii si în deosebi persón'a educatorului, care prin modulu seu de a gândí si a lucra este în continuu unu ecsemplu viu în internulu scolariilor. Iubirea ce elu o pórtă pentru ordine si adeveru, neplacerea sa pentru lucruri ordinare, modesti'a, bunavointi'a lui pentru cei ce o merita, mai departe interesulu si placerea dovedita pentru obiectele de invetiamentu, si chiaru miscarile si ecspresiunile sale, tóte impresiunedia adàncu pe copilu si producu intr'insulu nisuinti'a de a face asemenea, — contribuind astfelu si aceste în mesura anumita la hotarirea si desvoltarea voíntii, si în urma la formarea caracterului. Dinn caus'a acést'a se si pretinde, cá invetiatorulu se-si însusiasca neaparatu o pregatire teoretica si scientifica, si se nu se multiumésca numai cu dibaci'a aceea pedagogica ce o are póte din fire ori a dobândit-o si perfectionatu prin ecsperimenti'a aniloru. Numai în chipulu acesta va putea apoi desvoltá cá adeveratu pedagogu si psihologu facultatile elevului dupa unu planu precisatu de sciintai' pedagogiei si a psihologiei. Nu este acumu loculu de a schitia aici parerile psihologiloru si pedagogiloru cu privire la modulu si caile ce conducu la formarea caracterului.

Din cele dise pâna aici inca se póte vedea, câtu se cere dela o scóla de fete cá asiediamentu adeveratu de educatiune, si càta necesitate avemu noi de astfelu de asiediaminte.

E. Hodosiu.

Sciri scolare.

1. Edificiulu scólei si alu internatului.

Fiindu scól'a civila de fete cu internatu, sustinuta de „Associatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu“, celu dintàiu institutu de feliulu acesta la romanii din monarchia Austro-ungara si fiindu, fara indoiala, de unu deosebitu interesu pentru aceia. cari voru a'si da ficele lor la invetiatura de carte, se aiba depline informatiuni despre conditiiunile, în cari dênsele se voru affá pe timpulu petrecerei lor la acéstă invetiatura, credemu a face unu bunu servitiu, daca, la acestu locu, dupa ce în planulu de organizare alu scólei si internatului, publicatu în brosiura separata, s'a stabilitu scopulu acestei institutiuni si mijlócele prin care se tinde la realisarea lui, vomu da unele detailuri cu privire la edificiuulu scólei si alu internatului, si la intocmirile lui.

La ridicarea edificiului comitetulu „Asociatiunei“ a fostu cu necurmata privire la conditiunile igienice si la cerintele pedagogice, astfelu ca, fiindu asediatu in nemijlocit'a vecinatate a parcului orasiului, edificiulu este nunumai liberu din tóte partile, ci dispune inspre strad'a morii de o curte spatiósa si inspre parcu de o gradina cu plantatiuni, cu locu de gimnastica si cu preumblari. Farmându unu complecsu intregu, compusu din 2 aripi si unu risalitu mijlociu, care da fronturiloru variatiunea necesara in liniile architectonice, edificiulu acesta cuprinde o arie de 618·8 m², si este despartitu prin galerii longitudinale in doue jumetati astfelu, ca fie-care odae are lumina deajunsu, aeru destulu si intrare comoda.

Impartirea localitatiloru in genaralu este facuta asia ca, cele menite pentru economi'a institutului si pentru administratiune se afla in partere, cele pentru instructiune si recreatiune in etagiulu I., ear' cele pentru dormitorii in etagiulu alu II-lea. In specialu: se afla in risalitulu parterului inaltu, in drépt'a intrarii principale, cancelaria directorului, in stâng'a odăea de asteptare pentru streini (parloaru) si camer'a portarului. Fiindu de obicei u pórtă incuiata, intrarea in edificiu se póte face numai avisându prin soneri'a electrica, aplicata in stălpulu dreptu alu usiei, pre portaru. In galeri'a s'au coridorulu longitudinalu, despartitu de vestibulu, pentru incunjurarea curentului de aeru, prin usi automate, se afla in drépt'a 3 odai menite pentru ingrijirea elevelor bolnave din internatu, o sala mare pentru gimnastica si exercitii de musica si o camera pentru personalulu ajutatoriu alu internatului, in stâng'a unu refectoriu (sofragerie) pentru 60—70 persóne, o cameră pentru personalulu ajutatoriu, bucatari'a intocmita cu cele trebuincióse si o camera spatióse cu putini de tinichea, pentru scaldatu. Bucatari'a si cele ce apartinu ei, fiindu asediate in partea estrema a aripei, au intrare separata, astfelu ca personalulu bucatariei nu comunica deadreptulu cu partile rezervate scólei si internatului, decâtu numai cu sofrageri'a si cu odaia de scalda. Pe de alta parte odaile pentru ingrijirea bolnavelor sunt asediate in ceealalta aripa, unde elevele sanetóse, afara de cele câte've'a óre de gimnastica si de exercitii de musica, nu comunica, intentionându se cá prin acésta intocmire se se incunjure câtu numai se póte eventualitatea unei infectari a elevelor sanetóse, ear baia, care sta in legatura cu cazanele cu apa ferbinte din bucatarie, are de scopu a oferí fie-carei eleve, celu puçinu odata in fie-care luna, putinti'a unei temeinice curățiri trupesci.

In fati'a vestibulului se afla spatiósele, luminósele si comodele scari de pétra, cari in 2 bratie conducu in etagiulu I. Dreptu inainte, la capetulu scarii, se afla o sala mare de 62·56 m²; in care petrecu elevele interne in timpulu de recreare, va se dica cându nu sunt ocupate cu lectiile in clase, sau cându nu potu petrece in aeru liberu in gradina. In anti-camer'a acestei sali sunt asediate cuierele, de cari tóte elevele 'si atërna obiectele de garderoba, de cari nu au trebuintia in clase. In drépt'a dela scara se afla de o parte si de alta a aripei, cele 4 clase ale scólei civile, avendu cl. I. 39·13 m², a II-a

30·10 m², a III-a 26·85 m², a IV-a 24·07 m²; intocmite pentru câte 30, 25, 20 si 18 eleve, astfelu ca pe fie-care eleve vine celu puçinu unu spaciu de 1·2 m². In stâng'a scarei, se afla in partea dinainte a aripei, locuinti'a directórei internatului, ear in fati'a acesteia o camera disponibila pentru trebuintie de ale internatului si 2 clase, date, pàna la alta dispositie, de comitetulu Asociatiunei in folosirea scólei elementare a reuniunei femeiloru romane din locu.

O noua scara de pétra duce in etagiulu alu II-lea unde in fati'a scarei se afla sala cea mare de 99·14 m², pentru esamene, pentru desemnu, lucru de màna si exercitii de musica, ér in drépt'a 4 si in stंगा 3 camere spatióse, intocmite cá dormitorii pentru 60 eleve interne. Totu câte doue camere stau in legatura un'a cu alt'a, dar fie-care are si intrarea sa separata dinspre coridorulu acoperitu cu bolta de zidu si purtatu de astfelu de bolta. Si aceste odai primescu tóte lumina deadreptulu si aeru in deajunsu. Partile coridorului unde se afla dormitoriile sunt despartite de partea mijlocie prin usi automate, astfelu cá si aici se se incungiure curentulu de aeru. In spatiulu astfelu inchisu alu coridorului in drépt'a si stěng'a sunt asediate atâtea dulapuri, câte parturi sunt in dormitorii, servindu pentru pastrarea garderobei elevelor si fiind fie-care provediutu cu incuietóre.

Suirea din etagiulu alu II-lea in podu se face totu pe scari de pétra, fiindu podulu inchisu cu usia de feru intiepenita in stălpı de pétra, cu scopu de a oferí mai mare sigurantia in eventualitatea unui incendiu.

Podulu servesce pentru trebuintiele economatului si ca magazinu pentru giamantane si alte lucruri neintrebuintiate de eleve, ear pivnitiele cele spatióse, care se afla aprópe sub intregu parterulu, sunt intocmite pentru pastrarea de legumi si altele trebuincióse in bucatarie, pentru asediarea materialului de incalditu si pentru lucruri particulare ale personalului si elevelor din internatu, ér doue sunt intocmite in specialu, un'a cá ghietiariu, alta cá cuina de spalatu rufe.

Fie-care camera din cele menite pentru invetiamentu si internatu e provediuta cu ventilatie, aplicata in ziduri, avendu pentru incaldire cuptóre de tuciu, invelite in mantale, dupa sistemulu Meidinger din Vien'a, astfelu ca temperatur'a se póte regula cu ingrigire.

Cátu pentru mobiliariu insemnamu urmatórele: clasele sunt provediute cu tabli negre pe stative, cu catedre de lemnu si cu banci de sistemulu Lickroth-Gönczy, intocmite pentru câte 3 eleve si avendu picioru de tuciu. Pulpitulu are tabla inclinata 1: 6, provediuta si cu țifini, astfelu ca usioru se póte ridica si slobodi in josu, ér locul de siediutu separatu pentru fie-care eleve, este astfelu intocmitu încätu, sculându-se elev'a pentru a respunde sau a esi din banca, dela sine se da indereptu, făcându locul necesaru, si érase dela sine se pune la locu, cându eleve voiesce se siéda. In partea dinainte a pulpitelului se afla o scândurice orizontala menita pentru asediarea calimarului si a condeelor. Inaltimea pulpiteloru si a banciloru e de trei graduri, dupa inaltimea intěmplatóre a elevelor. In sala de recreatie

si in sala de desen si de lucrul de mână sunt asediate mese cu tabla inclinata 1:6, scaunele fără spate si cu spate si mici purtătoare pentru modelele de desen.

In dormitorii se afla, distribuite pe spatiul ce'lu ofera cele 7 camere, 60 cavalete de feru, cu saltele de resoruri de sîrma galvanisata ficsate pe parcanu de lemn. Fie-care patu este insoțitu de unu scaunelu cu micu dulapioru pentru imbracaminte si incaltiaminte si de o cutie de lemn pentru pastrarea celor trebuincioase la facerea toaletei. Pentru spalatu e pusu in fie-care camera unu aparatu de tinichea, anume construitu cu unu rezervuaru din care apa curge prin becuri si dupa intru-trebuintiare se aduna in unu altu rezervuaru de tinichea pentru a fi apoi departata.

2. Ingrijirea oferita de internatul scolii.

Fie-care eleva primita in internatu, are locul seu separatu in sala de recreatie, patulu separatu cu cele trebuincioase in dormitoriu si dulapulu seu particularu pentru garderoba. Guvernantele si bonele au, sub supraveghierea directorii internatului, ingrijirea necesara asupr'a elevelor in totu timpul candu preste di aceste nu suntu la lectii si noptea in dormitorii.

Alimentarea elevelor si a personalului internatului este data de comitetulu Asociatiunii transilvane in intruprindere unui particulariu din Sibiiu, luanduse tote dispositiunile pentru o controla rigoroasa, ca totdeun'a mancarea se fie deplinu corespunditoare nunumai cu privire la cantitate, ci si in calitate. In fie-care di elevele capeta la 7 ore cafea cu lapte de vaca si unu cornu, la 10 ore unu cornu sau pane cu pome, la 12¹/₂ supa, carne de vita cu rasolu sau friptura si legumi sau prajitura si pane de ajunsu, la 4 ore cafea, sau pane cu untu, cu miere, sau pome si la 7 ore ser'a fiertura cu carne sau aluaturi. Director'a si mediculu internatului porta grija ca mancarile se fie totdeun'a de ajunsu si binepregatite si de ore-ce nunumai personalulu pusu pentru ingrijire ci si director'a iau parte la masa, impreuna cu elevele, acest'a servece ca garantie ca controlulu asupr'a bucatariei este cu consciintiositate executatu.

Grijea pentru tinerea in ordine si curatienie a toaletelor si a rufariei si pentru reparaturele necesare, o porta guvernanta si bona respectiva, cu concursulu elevi, pre care o privesce, totu prin ele se stabilece, cu invoirea directorii, si randulu pentru exercitiile la piano si randulu in care sunt a se lua baile, ca astfelu fie-care se ajunga la timpul potrivit la exercitiu si la bae.

Pentru procurarea celor trebuincioase pentru imbracaminte, incaltiaminte, materialu de lucru de mână, caiete, condeie, negrela, carti s. a., directiunea a deschisu pentru fie-care eleva interna unu contu separatu, care in extractu se trimite in fie-care luna parintiloru, facandu-se achitarea sau prin sumele, ce pentru acestu scopu parintii le depunu de mai nainte la directiune, sau din sumele ce au a fi trimise in urma de catre parinti. In feliulu acest'a pe de o parte se ajunge la o uniformitate priincioasa, iar pe de alta se delatura multe

neajunsuri, ce ar urma daca elevele de-a dreptulu ar ingrijii fie-care de acoperirea acelu trebuintie. In ceea ce privesce procurarea cartiloru, caietelor si a materialului de scrisu si de desen, ingrijirea amintita se intinde si asupra elevelor esterne.

O deosebita amintire merita fara indoiala si ingrijirea ce se ofera elevelor interne in casuri de bole. Avandu dupa cumu s'a disu mai susu, camere anumite pentru infirmerie, medicu de casa si ingrijitoare speciale, candu face trebuintia, elevele bolnave sunt cautate cu ingrijire, fara, ca parintiloru, preste tacsu de internatu si didactru, se se causedie spese separate, deorece cheltuelile pentru medicu, medicamente si ingrijitoare le porta internatul, s'au mai precisu Asociatiunea ca sustitoare a scolii si a internatului.

Din cele tocmai espuse, credemu ca fie-cine s'a pututu convinge, ca Asociatiunea transilvana, intemindu scol'a civila de fete si internatul, a avutu de scopu se faca cu putintia o cultivare mai cu ingrijire a secului femeescu romanu, se dee copileloru, pe catu timpu petrecu la invetiatura, o ingrijire rationala atatu cu privire la trebuintele igienice, intelectuale si morale, catu si cu privire la trebuintele speciale ale carierei, careia se voru dedica in vietia, si totodata se usioredie, pe catu numai se pote, sarcina parintiloru, cari dorescu se dee fetiteloru loru o crestere mai alasa. Si fara indoiala acesta lucrare a Asociatiunii este si va remanea un'a din cele mai insemnate si mai binecuventate dintre lucrarile facute de ea pentru promovarea culturei poporului romanu.

Cei incredintiati de comitetulu Asociatiunii transilvane cu conducerea afacerilor scolii si internatului, conscii de insemnatatea onorificei sarcine ce li s'a impusu, si-au datu in primul anu alu functionarii scolii si internatului si nu voru lipsi nici pe viitoriu a-si da tota silintia a justificu increderea pusa in ei de comitetulu Asociatiunii si de parintii, cari copilele loru le au datu sau le voru da in ingrijirea acestei scolii si acestui internatu.

3. Personalulu scolii si alu internatului.

A) Alu scolii:

a) Directoru:

Dr. D. P. Barcianu, profesoru la seminariulu „Andreianu“, ca membru supletu alu comitetului Asociatiunii transilvane, numitu delegatu alu acestuia in afacerile scolare si incredintiatu ca directoru onorariu, cu conducerea afacerilor scolare.

b) Invetiatorii ordinari:

1. Septimiu Albini, absolventu alu facultatii filosofice, predă objectele: limb'a romana, istoria si geografia, limb'a germana si gimnastic'a*).

*) Institutu provisoriu, pana la facerea examenului de calificatie, prescriu prin legea din 1868, art. XXXVIII §§. 17 si 103.

2. Sabinu P. Barcianu, absolventu alu cursului teologicu alu seminarului „Andreianu“ si alu academiei de agricultura, predà objectele: aritmetic'a, comptabilitatea, fisic'a, chemi'a, legumaritul si caligrafi'a*).

3. Aureli'a Filipescu, absolventa a preparandiei de statu Clusiu, predà objectele: istori'a naturala, economi'a de casa, lucrulu de màna, desemnulu si musica vocala*).

4. Ene'a Hodosiu, absolventu alu facultatii filosofice, predà limb'a si literatur'a romana, limb'a si literatur'a maghiara*).

c) Catecheti:

5. Dr. Il. Puscariu, archimandritu si asesoru consistorialu**).

6. Nicolae Toganu, cooperatoru gr. cath.**).

d) Instructori:

7. George Dim'a, artistu in musica, pentru instructiunea in piano.

8. Sabina Brote, pentru instructiunea in piano si in limb'a francesa.

B) Alu internatului:

a) directorulu scólei este totodata si alu internatului.

b) directóru internatului: Elen'a baronesa Poppu.

c) medicu de casa: Dr. Ioanu Mog'a.

d) ajútóre: invetiátórea, guvernanta si bona.

4. Materialulu din objectele de invetiamentu pertractatu in anulu scolasticu 1886/7.

Classa I-a:

1. *Religiunea si moral'a*, conformu dispositiilor facute de autoritatile confesionale.

2. *Limb'a romàna*, 4 óre pe septemàna: Cetirea logica si estetica; memorisarea de piese de cetire in prosa si in versuri. In legatura cu cetirea si pe bas'a ei, din gramatica, cuvintele flessibile si din sintactica, dicerea simpla pura si amplificata.

In fie-care luna câte o tema de casa si un'a in classa.

3. *Limb'a maghiara*, 4 óre: Substantivulu si adjectivulu, artichulu, comparatiunea, verbulu ausiliaru in timpurile principale; numeralulu, numele posesive, declinatiunea; verbulu a avè; conjugarea verbeloru predicative in indicativulu presentu. Memorisarea de poesii mai usióre.

In fie-care luna o lucrare in scrisu.

4. *Aritmetic'a*, 3 óre: Cele 4 operatiuni fundamentale cu numeri intregi. *Descompunerea numeriloru in factori*. Cele 4 operatiuni cu fràngeri.

5. *Istori'a naturala*, 2 óre: Mineralogi'a, descrierea unoru minerale mai obicinuite, dupa insusirile si folosulu loru; gruparea loru în classe. Botanica: Descrierea plantelor mai obicinuite in economie, industrie, gradinaritu si gruparea loru.

*) Institutu provisoriu, pâna la facerea examenului de calificatie, prescrisu prin legea din 1868 art. XXXIII §§. 17 si 103.

**) Numiti de autoritatile competente confesionale.

6. *Geografi'a*, 2 óre: Geografi'a Ungariei impreuna cu notiunile fundamentale din geografi'a matematica si fisicala.

7. *Lucru de màna*, 2 óre: Impletituri cu acele, cu igliti'a si chindisiri.

8. *Desemnu*, 3 óre: Desemnarea de figuri cu linii óble dupa modele grafice si dupa natura; desemnarea de figuri cu linii curbe, dupa modele grafice si dupa natura.

9. *Caligrafi'a*, 2 óre: Scrierea cu litere latine si germàne.

10. *Musica vocala*, 2 óre: Esercitiu in producerea tonuriloru; scale dure si moi; cântece mai simple in 2 voci.

Classa II-a:

1. *Religiunea si moral'a*, conformu dispositiilor facute de autoritatile confesionale.

2. *Limb'a romàna*, 3 óre: Pe bas'a cartii de cetire propositiunea simpla, simpla, amplificata si contrasa. Partile de cuvèntu nevariabile. Formatiunea cuvintelor si ortografi'a. Cetirea si reproducerea materialului cetitu, cu cuvèntulu si in scrisu. Esercitiu de stilu in legatura cu cele cetite. Recitari de poesii.

3. *Limb'a maghiara*, 4 óre: Numele posesive, declinatiunea, verbulu a avè; conjugarea verbeloru in timpurile principale ale indicativulu; postpositiuni, conjunctivulu si optativulu presentu. Deprinderi in traducere. Recitari de poesii. In fie-care luna o lucrare in scrisu in scóla.

4. *Aritmetic'a*, 3 óre: Repetitiune despre fràngerile comune si decimale; raporturi si proportiuni si regul'a de trei simpla.

5. *Istori'a naturala*, 2 óre: Descrieri si asemànari de animale dupa notele caracteristice si dupa folosulu loru. Gruparea loru in familii, ordine, tipuri. Complectarea cunoscintelor despre plante.

6. *Geografi'a*, 2 óre: Recapitulari din geografi'a matematica si fisicala si din geografi'a monarchiei Austro-Ungare. Geografi'a Europei.

7. *Lucru de màna*, 2 óre: Continuare cu împletirea de ciorapi si cu igliti'a; brodàrie alba si chindisiri.

8. *Desemnu*, 3 óre: Desemnarea de figuri cu linii óble dupa modele grafice si dupa natura; desemnarea de figuri cu linii curbe dupa modele grafice si dupa natura.

9. *Caligrafi'a*, 2 óre: Scrierea cu litere latine si germàne.

10. *Musica vocala*, 2 óre: Esercitiu in producerea tonuriloru; scale dure si moi; cântece mai simple in 2 si 3 voci.

Classa III.

1. *Religiunea si moral'a*, conformu dispositiilor facute de autoritatile confesionale.

2. *Limb'a romàna*, 3 óre: Repetitiuni din sintactica; propositi'a compusa; periódele. Esercitiu in facerea de epistole si acte oficiale mai obicinuite; descrieri si naratiuni; in legatura: notiuni generale despre stilu. Recitari de poesii. Teme în scrisu.

3. *Limb'a maghiara*, 3 óre: Verbulu a avè; conjugarea verbeloru in indicativu, conjunctivulu, optativulu si a verbulu ausiliaru in conjunctivulu si optativulu. Cetire si traducere de piese din cartea de cetire; reproducerea cuprinsului celor cetite. Recitari de poesii. Lucrari scripturistice in scoala si acasa.

4. *Aritmetic'a*, 3 ore: Repetiri despre frangerile comune si decimale; mesuri si monete, regula de trei, calcularea intereselor.

5. *Fisic'a*, 2 ore: In legatura cu experimentele: insusirile generale ale corpurilor; echilibru, miscare si repausu, caldura, lumin'a, magnetismu, electricitate; fenomenele atmosferice.

6. *Geografie*, 2 ore: Complectarea cunoscintelor din geografi'a matematica si fizicala. Geografi'a Europei si a celorlalte continente; notiuni elementare de geologie.

7. *Istori'a*, 3 ore: Faptele principale din istori'a universală, cu deosebita consideratiune a desvoltarii culturale a genului omenescu.

8. *Lucru de mana*, 2 ore: broderie de albituri si cusatura de albituri.

9. *Desemnu*, 2 ore: Desemnu de plante, de figuri animalice si omenesci; peisage cu si fara umbre.

10. *Caligrafie*, 2 ore: Scrierea cu litere latine si germane.

11. *Music'a vocala*, 2 ore: scale dure si moi, exercitii in cantare cu 1, 2, si 3 voci; exercitii in nimerirea tonurilor.

Classa IV.

1. *Religiunea si moral'a*, conformu dispositiilor facute de autoritatile confesionale.

2. *Limb'a romana*, 3 ore: In legatura cu cetirea de piese alese din autori, date despre autorii mai insemnati in literatura: cronicari, istorici, gramatici si poeti. Teme libere: biografii, descrieri, asemenari si deosebiri. Teori'a stilului. In fie-care luna o lucrare scripturistica in scoala si acasa.

3. *Limb'a maghiara*, 3 ore: Traducerea de piese alese din cartea de cetire si reproducerea libera a cuprinsului. Din gramatica: conjugarea verbelor factitive si potentiale. Din istori'a literaturii: Csokonay, Kisfaludy, S. Kazinczy, Kólcsy, Tompa, Petöfi, Vörösmarty, Arany, Kisfaludy K., Szigligeti, biografii lor si recitari din poesii. Teme scripturistice in scoala si acasa.

4. *Aritmetica*, 3 ore: Regula catenara, calcularea intereselor dupa interese; cunoscintie despre institutitele de asigurare si cassele de economii.

5. *Comptabilitate*, 2 ore: Liniamentele comptabilitatii simple. Purtarea de registre.

6. *Chem'i'a*, 2 ore: Despre elementele oxigen, nitrogen, hidrogen, carbon si combinatiunile lor mai de capetenie. Metalele mai principale. Despre compositiunea chimica si despre modulu de preparare a alimentelor omenesci (carne, lapte, oue, pane).

7. *Legumaritu*, 1 ora: Despre vieti'a plantelor in generalu si in specialu despre conditiunile de vegetare ale legumelor; lucrarea pamentului; cultivarea legumilor mai obicnuite; cultur'a canepii; demonstratiuni.

8. *Economi'a casnica*, 1 ora: procurarea si conservarea lucrurilor trebuincioase in familie; despre locuintie, imbracaminte, nutrimentu; datorintiele morale ale stapanei de casa.

9. *Istori'a*, 3 ore: Istori'a Ungariei din timpurile cele mai vechi, pana azi. Desvoltarea istorica a institutiunilor si a constitutiunii patriei.

10. *Lucru de mana*, 2 ore: Esercitii in confectionarea rufelor.

11. *Desemnu*, 2 ore: Desemnarea de plante, de figuri animalice si omenesci; peisage cu si fara umbre.

12. *Music'a vocala*, 2 ore: scale dure si moi, exercitii in cantare cu 1, 2, si 3 voci, exercitii in nimerirea tonurilor, cunoscerea sistemului notelor si semnelor musicale.

Limb'a germana, ca obiectu de invetiamentu facultativu, a fost invetiata de toate elevele, dandu-se pentru fie-care classa lectii separate in cate 2 ore pe septemana; conversati'a s'a urmatu in ore anumite sub conducerea guvernantei.

La limb'a franceza au participatu 21 eleve, cari, despartite in doua cursuri, au luat cate 2 lectii pe septemana, facend exercitii in cetire, in gramatica, in ortografie, in traducere si in stilu.

La instructi'a in piano au participatu 16 eleve.

5. Conspectulu elevelor inmatriculate pro 1886/7.

Classa I.

1. *Miner'a Balintu*, din Rosi'a de munte.
2. *Gabriela Codreanu*, din Sicalu*.)
3. *Sofi'a Cothisielu*, din Certeje*.)
4. *Sofi'a Davidu*, din Buciumu-Isbit'a*.)
5. *Amali'a Dim'a*, din Hunedör'a.
6. *Eugen'i'a Greavu*, din Mercurea.
7. *Constanti'a Gurbanu*, din Boros-Ineu*.)
8. *Ilean'a Iliutiu*, din Vale-sac'a (Bucovin'a)*.)
9. *Victori'a Macelariu*, din Racoviti'a.
10. *Mariet'a Mazzuchi*, din Blajiu.
11. *Valeri'a Moldovanu*, din Baiti'a*.)
12. *Elen'a Munteanu*, din Satoralya-Ujhely*.)
13. *Adelin'a Piso*, din Secarambu.
14. *Cleli'a Piso*, din Dev'a.
15. *Elen'a Popescu*, din Sibiu.
16. *Letiti'a Rosc'a*, din Sibiu.
17. *Eugen'i'a M. Rosiu*, din Biserica-Alba*.)
18. *Elisabet'a Stanila*, din Vale.

Classa II.

1. *An'a Belesiu*, din Odvosiu*.)
2. *Aureli'a Ciugudenu*, din Poiana.
3. *Luci'a Cosm'a*, din Beusiu, (Sibiu).
4. *Elen'a Cuntianu*, din Sibiu.
5. *Mari'a Demianu*, din Balsi'a*.)
6. *Emili'a Florianu*, din Racoviti'a.
7. *Aureli'a Henzelu*, din Abrudu.
8. *Aleksandrin'a Matei*, din Sibiu.
9. *Aleksandrin'a Moga*, din Sibiu.
10. *Leontin'a Moldovanu*, din Borzasiu*.)
11. *Sabin'a Piso*, din Secarambu*.)
12. *Elen'a Popoviciu*, din Hatiegu.
13. *Ersili'a Popoviciu*, din Hatiegu.
14. *Ersili'a Tom'a*, din Sibiu.

*) interna.

Classa III.

1. *Mari'a Buibasiu*, din Bucovetiu *).
2. *Aureli'a Cosm'a*, din Zelau *).
3. *Victori'a Cretiu*, din Sibiiu.
4. *Sofi'a Macavei*, din Buciumu-Sias'a
5. *An'a Todescu*, din Buciumu-Cerbu *).
6. *Letiti'a Todescu*, din Buciumu-Cerbu *).

Classa IV.

1. *Alecsandrin'a Cuntianu*, din Sibiiu.
2. *Iustin'a Iridonu*, din Apoldulu de susu.
3. *Eugeni'a Popescu*, din Sibiiu.
4. *Aureli'a Romanu*, din Sibiiu.
5. *Elen'a Orbonasiu*, din Geoagiu **).

6. **Conspectulu eleveloru din internatu.**

1. *Mari'a Antalu*, din Beiusiu ***).
2. *Flórea Antalu*, din Beiusiu ***).
3. *An'a Belesiu*, din Odvosiu.
4. *Mari'a Buibasiu*, din Bucovetiu.
5. *Gabriel'a Codreanu*, din Sielau.
6. *Valer'i'a Colbasi*, din Cutu ***).
7. *Aureli'a Cosm'a*, din Zelau.
8. *Sofi'a Cothisielu*, din Certeje.
9. *Sofi'a Davidu*, din Buciumu-Isbit'a.
10. *Mari'a Demianu*, din Balsi'a.
11. *Constant'i'a Gurbanu*, din Boros-Ineu.
12. *Ilén'a Iliuti*, din Valea-saca (Bucovin'a).
13. *Teres'a Jurc'a*, din Ravasielu ***).
14. *Valer'i'a Moldovanu*, din Baiti'a.
15. *Leontin'a Moldovanu*, din Borzas.
16. *Elen'a Munteanu*, din Satoralya-Ujhely.
17. *Olimpi'a Neagoe*, din Micasas'a ***).
18. *Sabin'a Piso*, din Secarambu.
19. *Mari'a Rosc'a*, din Seliste ***).
20. *Eugeni'a M. Rosiu*, din Biseric'a-Alba.
21. *Aureli'a Serbu*, din Pilulu-Mare ***).
22. *An'a Todescu*, din Buciumu-Cerbu.
23. *Letiti'a Todescu*, din Buciumu-Cerbu.

7. **Mijlócele de invetiamentu.**

A) *Biblioteca:*

a) a colegiului invetiatorescu:

a) cumparate:

1. *Lüben und Nacke*, Lesebuch für Bürgerschulen III, IV, V. Theil. 1885.
2. *I. Marescu*, Cursu elementaru de istorie universala, 3 parti. Bucuresci.
3. *I. Popescu*, A dóua carte de cetire. Sibiiu 1883.
4. *I. Cionc'a*, Limb'a germana. Bucuresci 1885.
5. *S. V. Isopesculu*, Manualu de aritmetica de Fr. de Moçnik, Cernauti 1881.

*) interna.

**) estraordinara.

***) Eleve ale scólei elementare a reuniunei femeiloru române.

6. *I. Manliu*, Cursu elementaru de limb'a romána-Bucuresci 1886.

7. — Cursu de stilu si compositiuni. Bucuresci 1885.

8. *Strajanu*, Manualu de gramatic'a limbei române. Bucuresci 1884.

9. — Manualu de stilistica. Bucuresci 1882.

10. *I. Filipesculu*, Chemi'a anorganica. Brasiovu 1879.

11. *G. G. Nadejde*, Introducere in sciintiele naturale. Iasi 1884.

12. *Fr. von Hauer und Dr. G. Stache*, Geologie Siebenbürgens. Wien 1885.

13. *Dr. D. Daniel*, Illustriertes kleineres Handbuch der Geographie. Leipzig 1887.

14. *Torkos L.*, Magyar nyelv és irodalmi kézikönyv. Budapest 1880.

15. *Niedergesäss*, Handbuch der speciellen Methodik. Wien 1885.

16. *B. Widmann*, Kleine Gesanglehre für die Hand der Schüler. Leipzig 1886.

17. *H. Bönicke*, Chorgesangschule. Leipzig 1881.

18. *T. Ziller*, Grundlegung zur Lehre vom erziehenden Unterricht. Leipzig 1884.

19. A budapesti állami polgári iskolai tanító és tanító-nőképezdék tanterve, B.-Pest 1879.

20. *Dr. H. Credner*, Elemente der Geologie. Leipzig 1887.

21. *Sydow*, Das Buch der Hausfrau.

β) donate: de dl G. Baritiu:

22. Testamentulu si actulu de fundatiune si donatiune a lui P. si D. Hódrea.

23. *Iunius*, Femeile de I. Pederzani. Berladu 1873.

24. *I. si C. Iug'a*, Actulu de fundatiune alu lui Ioanu Iug'a de Bacia. Sibiiu 1883.

25. *L. Petroviciu*, Iubirea fatia de copii. Aradu 1878.

26. Doue raporturi ale prefectiloru legiuniloru romanesci din 1848/49. Sibiiu 1884.

27. Raportulu lui Avramu Iancu. Sibiiu 1884.

28. *G. B.*, Istori'a regimentului II. rom. granitieru transilvanu. Brasiovu 1871.

29. *P. Poenariu*, Georgiu Lazaru si scól'a romana. Bucuresci 1871.

30. *I. Dariu*, Idealulu invetiatorului romanu. Brasiovu 1883.

31. *G. Baritiu*, Dictionariu ungurescu-romanescu. Brasiovu 1869.

32. *Dr. I. C. Dragescu*, Maternologie. Constanti'a 1881. (în 2 exemplare.)

33. *I. si E. Manliu*, Institutulu de fete. Educatiunea romana. Bucuresci 1882.

34. *I. Sbir'a*, Povesti poporale romanesci. Cernauti 1886.

35. *Ministerulu cultelor* si alu instructiunei publice, Proiectu de lege asupr'a instructiunei publice in Romani'a. Bucuresci 1886.

36. *A. Visanti*, Raportulu asupr'a proiectului de organizatiune generala a invetiamentului publicu. Bucuresci 1886. 2 tomuri.

37. *N. Balcescu*, Istori'a romaniloru sub Mihaiu Voda Vitezulu. Bucuresci 1878.

38. *A. Muresianu*, Icon'a crescerei rele. Brasiovu 1848.

39. *G. Baritiu*, Apulum, Alb'a-Iuli'a, Belgradu. Bucuresci 1887.

de dna A. Bredicenu:

40. *Fr. v. Hellwald*, America in Wort und Bild. 2 tomuri. Leipzig.

de dl I. Slavici:

41. *M. Strajanu*, Gradinile de copii. Craiov'a 1887.

de unii cari nu voescu se fie numiti:

42. *Fr. Noesselt*, Lehrbuch der Weltgeschichte für Töchter-schulen. 2 tomuri. Breslau 1854.

43. Chronologie für die Ober- und Unterklassen der Gymnasien. Hermannstadt 1875.

44. *Dr. I. Beck*, Leitfaden beim ersten Unterricht in der Geschichte. Karlsruhe 1873.

45. *W. Pütz*, Grundriss der Geographie und Geschichte. Coblenz und Leipzig 1873/74.

46. *H. Heine*, Sämmtliche Werke. 9 tomuri. Hamburg 1867.

47. *Fr. v. Schiller*, Sämmtliche Werke. 6 tomuri. Stuttgart und Tübingen 1847.

48. *D. W. Soltan*, Reinecke der Fuchs. Berlin.

49. *Fr. Bodenstedt*, Die Lieder des Mirza-Schaffy. Berlin 1869.

50. *Th. Körner*, Vollständigste Werke. Berlin.

51. *I. W. v. Goethe*, Sämmtliche Werke. Leipzig.

52. *G. E. Lessing*, Ausgewählte Werke. Leipzig 1867.

53. *H. v. Kleist's Werke*. Berlin.

54. *I. G. Seume*, Prosaische und poetische Werke. Berlin.

55. *A. Chamisso*, Sämmtliche Werke. Berlin.

56. *W. Shakespeare*, Dramatische Werke. Leipzig.

de dd. autori:

57. *Dr. I. Crisanu* si *N. Putnoki*, Gramatic'a limbei maghiare, Sibiiu 1885, si Carte de cetire maghiara. Sibiiu 1886.

58. *D. Fagarasianu* si *S. Moldovanu*, Geografi'a pentru scolele populare. Brasiovu 1886.

59. *G. Moianu*, Economi'a campului si gradinaritul. Brasiovu 1886.

60. *Dr. D. P. Barcianu*, Elemente de istori'a naturala. Cursu I. II. Sibiiu 1881/83.

61. *S. Nestoru*, Geografi'a topica si naturala a Ungariei si a tieriloru din jurulu marii mediterane. Blasiu 1886.

62. *S. Nestoru*, Geografi'a fisica dupa A. Schmidt. Blasiu 1886.

63. *G. G. Meitani*, Studii asupra constitutiunei romaniloru. 7 tomuri. Bucuresci 1881—1886.

b) bibliotec'a elevoloru:

a) cumperate:

1. *I. Slavici*, Padurenc'a. Sibiiu 1884.

2. " " Pacala in satulu lui. Sibiiu 1886.

3. *S. Moldovanu*, Pacala si Tandala. Sibiiu 1886.

4. " " Fiica a noue mame. Sibiiu 1885.

5. " " Povestea lui Ignatu. Sibiiu 1886.

6. " " Inderatniculu. Sibiiu 1885.

7. " " Lumea prostiloru. Sibiiu 1886.

8. *P. Ispirescu*, Jucarii si Jocuri pentru copii. Sibiiu 1885.

9. *B. Viciu*, Colacaritul. Sibiiu 1885.

10. *Matild'a Poni*, Sfântulu Nicolae. Sibiiu 1885.

11. " " Fat'a Stolerului. Sibiiu 1884.

12. *I. T. Mer'a*, Piperusiu Petru. Sibiiu 1885.

13. " " Ce n'a fost si nu va fi. Sibiiu 1885.

14. *G. Cosbuc*, Blastemu de mama. Sibiiu 1886.

15. " " Fat'a craiului din cetini. Sibiiu 1886.

16. " " Drag'a mamei. Sibiiu 1886.

17. *Gr. Sim'a alu lui Ioanu*, Din betrani. Sibiiu 1886.

18. " " Vladu si Catrin'a. Sibiiu 1885.

19. " " Teiu leganatu. Sibiiu 1885.

20. *Bret Harte*, Prietinelu meu Vëntura-Téra. Sibiiu 1886.

21. *Andersen*, Scaparatórea. Sibiiu 1886.

22. *A. Genevray*, Caldarusia cu trei picioare, trad. de Eleonora Tănăsescu. Sibiiu 1886.

23. *Björnstjerne Björnson*, Unu petitoru înderètnicu. Sibiiu 1886.

24. *Björnstjerne Björnson*, Tain'a unei vieti. Sibiiu 1886.

25. *N. Gogolu*, Strigóic'a. Sibiiu 1886.

26. " " Vecinii. Sibiiu 1886.

27. *Molière*, Sgàrcitul. Sibiiu 1886.

28. *Màrginènul*, Din'a-Imperatésa. Sibiiu 1886.

29. " " Nusciu-Imperatu. Sibiiu 1886.

β) donate de dlu G. Baritiu:

30. *D. Cichindèlu*, Fabulele lui D. Obradovici. Arad 1885.

31. *D. Bolintinènu*, Calatorii in Palestin'a si Egiptu. Iasi 1856.

32. *T. T. Burad'a*, O calatorie in Dobrogea. Iasi 1880.

33. *Molière*, Sgàrcitul, trad. de V. Popescu. Brasiovu 1882.

34. *P. Ispirescu*, Din povestile unchiasului sfatosu. Bucuresci 1879.

35. *I. M. Riurènu*, Ajunulu Domnului. Bucuresci 1881.

36. *A. Gruber*, Amórea amicabila, trad. de P. Simtionu. Sibiiu 1878.

37. *Unu culegatoru tipografu*, Snóve sau povesti populare. Bucuresci 1879.

38. *V. G. Popu*, Conspectu asupra literaturii române si literatoriloru ei. Bucuresci 1875.

de dna A. Oltènu:

39. *A. I. Odobescu*, Mihnea Voda celu Reu. Dóm'n'a Chiajn'a. Craiov'a 1886.

Prin O. inspectoratu reg. ung. de scole dela In-
ministeru reg. ung. de culte:

40. *Magyar mesemondo*, A lustris mester.

41. " " A büvös kalap.

B) Colectiuni si alte obiecte :

a) din istoria naturala :

1. Tabele de parete zoologice 44, botanice 16. Editur'a Gerold's Sohn, cumperate.
2. Herbariu cu 270 exemplare, donatu de Liviu Martianu.
3. 240 minerale simple si compuse, dela oficiulu pentru vëndiarea de minerale r. u. Selmezbánya, cumperate.
4. Cele mai neaperatu trebuincióse aparate fizicale si de chemie, cumperate.

b) din geografie si istorie :

5. Chartele murale ale Ungariei, Austro-Ungariei, Asiei, Africei, Australiei, Americi, de Berghaus-Gönczy, si chart'a murala a Europei de Kozenn, cumperate.
6. Chart'a murala pentru instructiunea in geografi'a matematica si astronomica, de G. Wetzels, cumperata.
7. Chart'a constelatiunilor, cu orizontu mobilu de I. Mayer, cumperata.
8. Globulu paméntescu, de I. Felkel, cumperatu.
9. Atlas antiquus de H. Kiepertu, donatu de E. Hodosiu.

c) desemnu si caligrafie :

10. Modele grafice de desemnu: ornamente, peisagiuri, figuri omenesci si de animale.
11. Modele de caligrafie române si germâne.

d) pentru muzica :

12. 2 clavire dintre cari unulu de Bösendorfer, cumperatu, altulu inchiriatu.

e) pentru lucrulu de mânia :

13. O masina de cusutu, cumperata.

8. Date din cronic'a scólei si a internatului :

Pána la implinirea unoru formalitati, scól'a, conformu esmisului In. ministeriu reg. ung. de culte si instructiune publica de dto 23 Septembrie Nr. 29282, functionédia numai cá scóla cu caracteru privatu. Dupa premergerea actului ritualu obicínuitu, sevèrsitu prin P. O. dd. protopresbiteri tractuali Simeonu Popescu, si I. V. Russu, scól'a si internatulu s'au deschisu cu solemnitate si in presenti'a unui publicu numerosu la 15 Septembrie st. n. 1886 prin vice-presidentulu Asociatiunei transilvane P. O. d. consiliaru aulicu i. p. Iacobu Bolog'a.

Semestrulu I-iu s'a incheiatu la 4 Februarie, ér alu II-lea, inceputu la 8 Februarie, s'a incheiatu la 28 Iunie 1887.

Afacerile curente scolare si ale internatului s'au pertractatu in 13 conferentie lunare, in cari s'a datu atentiunea cuvenita si tractarii de cestiuni de metodica si didactica.

In postulu pasciloru tóte elevele s'au marturisitu si impartasitu cu Sf. taine, prin catechetii si parochii respectivi ai ambeloru confesiuni romane.

Scól'a si internatulu au fostu in decursulu acestui anu scolasticu visitata de o comisie, esmisa din partea comitetului Asociatiunei transilvane in persónele dd. vice-presidentu Iacobu Bolog'a si primu-secretariu George Baritiu, precumu si din partea onoratului d. inspectoru reg. ung. de scóle E. de Trauschenfels, ér in urm'a unei ordonantie ministeriale a fostu tóte elevele scólei visitate de o comisie de medici in privinti'a bólei egiptene de ochi, constatându-se acésta bóla la 2 eleve, cari inse, inainte de a fi intratu in numerulu eleveloru scólei, suferiau de ea si acuma, in urm'a tractarii medicale, mergu spre bine.

Ból'a de pojaru, care in Sibiiu se ivise in modu epidemicu, încátu a reclamatu inchiderea scóleloru pe mai multe septemani, s'a ivitu si intre elevele scólei nóstre, fàra ca aici se ia dimensiuni mai mari. Dintre elevele interne s'au tractatu in infirmeri'a internatului 5 inse, in timpu de preste totu 36 zile.

Cautarea eleveloru interne bolnave s'a facutu prin dl. Dr. Ioanu Mog'a, care pentru acestu anu scolasticu, a avutu bunavointi'a a oferí gratuitu servitiile sale.

Festivitati, la cari a participatu întregu institutulu au fostu: festivitatega de deschidere a scólei si internatului, a onomasticeii Maiestatii Sale, si maialulu serbatu la 11 Iunie in Dumbrav'a Sibiiului, ér serbari ale internatului au fostu ajunulu Craciunului si ajunulu serbareii Sf. Constantinu si Elen'a, reprezentându-se de elevele interne cu ocasiunea celei dintâiu o colinda de Craciunu, ér la a doua o piesa de teatru pentru copii, in limb'a germána.

Unu prietenu alu scólei si caldurosu sprijinitoriu alu internatului a pusu la dispositi'a directiunei sum'a de 15 fl. v. a. pentru facerea si decorarea unui pomu de Craciunu pentru elevele interne; din partea directiunei „reuniunei romane de cântari“ din locu s'a datu pentru tóte elevele scólei biletu de intrare libera la concertele reuniunei; comitetulu arangiatoru alu unei petreceri cu jocu, a pusu directiunei la dispositie 5 fl. 40 cr. si dl G. Baritiu 5 fl. v. a. pentru premii s'au si pentru alte trebuintie de ale scólei, ér directiunea scolara a mijlocitu si pentru elevele internatului bilete cu pretiu scadiutu, pentru cercetarea espositiunei de lucruri de industrie de casa, aranjata in tómn'a anului 1886 de reuniunea femeiloru sasesci din locu.

Directiunea scolara 'si implinesce prin acésta o placuta datorintia, multiamindu dlui Dr. I. Mog'a pentru servitiile gratuite cá medicu, si tuturor celorulalti domni si dómne, cari pentru bibliotec'a scolara si pentru scóla si internatu a facutu donatiunile amintite mai susu.

9. Esamenele.

Esamenele de primire pentru elevele, cari nu au doveditu prin atestate formale cualificatiunea ceruta in §. 13 din statutulu de organisare alu scólei civile, s'au tinutu in 16 Septemvrie, ér esamenele dela sfàrsitul

semestrului alu II-lea la 25 si 27 Iunie st. n., sub presidenti'a dlui vice-presidentu alu Associatiunei Iacobu Bolog'a, asistându si din partea altoru autoritati scolare reprezentanti. Esamenele s'au tinutu dupa urmatoriulu programu :

Sâmbata in 25 Iunie st. n.

a) inainte de amédi:

Dela 8—9, Religiunea in tóte clasele.

Dela 9—9³/₄, Limb'a româna cu cl. I-a.

Dela 9³/₄—10¹/₄, Aritmetic'a cu cl. II-a.

Dela 10¹/₄—10³/₄, Limb'a germâna cu class'a a III-a.

Dela 10³/₄—11¹/₄, Istori'a Ungariei cu class'a IV.

Dela 11¹/₄—12, Istori'a naturala cu class'a I.

b) dup'a amédi:

Dela 3—3¹/₂, Chemi'a cu class'a IV.

Dela 3¹/₂—4, Geografi'a cu class'a II.

Dela 4—4¹/₂, Fisic'a cu class'a III.

Dela 4¹/₂—6, Limb'a maghiara cu clasele I. II. III. si IV.

Luni în 27 Iunie st. n.

Dupa amédi la 4¹/₂ óre, limb'a franceza, muzica vocala si instrumentala, declamatiuni.

Atestatele s'au distribuitu in 28 Iunie, inchieindu-se in aceeasi di anulu scolasticu primu alu scólei civile de fete.

Esamenele de repetitiune pentru elevele, cari au obținutu calculu neindestulitoriu din unulu sau din 2 studii, se voru face in 1—5 Septemvrie st. n. a. c.

Inceperea anului scolasticu 1887/8 se face cu 1-a Septemvrie st. n.

10. Condițiuni de primire in scóla si internatu.

Pentru primirea in scól'a civila se cere atestatu de botezu, atestatu despre absolvarea classeloru scólei elementare, sau atestatu despre class'a corespundietóre premergétóre dela o alta scóla de categori'a scólei civile. In lipsa unui astfelu de atestatu primirea se face pe bas'a unui esamenu de primire.

Didactrulu e ficsatu cu 2 fl. v. a. pe luna, platiti anticipando, si pentru elevele ce intra acumu pentru prim'a data in acésta scóla, o tacs'a de inmatriculare de 2 fl. v. a.

Pentru elevele cursulu complementariu provediutu in §. 6 alu penultimu din statutu, didactrulu este de 5 fl. pe luna, si la prim'a inscriere tacs'a amintita de inmatriculare.

Elevele cari voiescu se fie primite in internatu, fie eleve ale scólei civile, sau ale scólei elementare a reuniunei femeiloru, au sè se insciintiedie de timpuriu, in totu casulu inainte de inceperea anului scolasticu, prin parinti sau tutori la directiunea scólei, pentru a se putea face dispositiile necesarie. Tacs'a este pentru elevele ce

urmédia cursulu normalu 22 fl. v. a., ér pentru cele ce urmédia cursulu complementariu 25 fl. v. a. pe luna, platiti inainte, cuprindiendu-se in acésta suma, si didactrulu si adaugându-se si aici, pentru cele ce intra pentru întâia óra in internatu, tacs'a de inmatriculare, amintita mai susu. Cártille trebuincióse, materialulu de scrisu, de desemnu, de lucru de mâna, se intielege, nu sunt cuprinse in tacs'a amintita, ci cheltuelile reclamate in acésta privintia se pórsa de parinti, intocmai precum totu de dènsii se pórsa si cheltuelile pentru imbracaminte, si incaltiaminte, pentru instructiune in music'a instrumentala si in limb'a franceza.

Taxele pentru instructiunea in piano sunt de 2 categorii:

a) daca o eleva voiesce se iee órele singure, se computa, la 2 óre pe septemâna, taxa de 9 fl. pe luna; daca 2 eleve impreuna iau instructie in aceeasi óra, taxa se computa, la 2 óre pe septemâna, cu 6 fl. de eleva; sau

b) daca o eleva voiesce se iee órele singura, se computa, la 2 óre pe septemâna, taxa de 6 fl. pe luna; daca se intrunescu 2 eleve in aceeasi óra, taxa se computa la 2 óre pe septemâna, cu 5 fl. pe luna de eleva.

Pentru instructiunea in limb'a franceza, câte 2 óre pe septemâna, se computa pe luna câte 1 fl. 50 cr. de eleva.

Tóte taxele se platescu directiunei scolare, care remunerédia pe instructori.

Fiindu eleve mai multe in internatu, care reflectédia la conversatie in limb'a franceza, se va angaja o persóna capabila pentru conversatiunea acésta, fiindu pentru conversatie in limb'a germâna si maghiara, chiar pâna acumu facute dispositiunile necesare.

Elevele, cari voru se fie primite in internatu mai au se aduca cu sine: 1 tiolu pe saltea, unu covorasu la patu, 2 perini, 4 fetie de perini, o plapoma sau tiolu de coperitu, 4 ciarsiafuri (lintioluri, lepedee), 6 stergare, 6 servete, apoi: cuțitu, furculitia, lingura, linguritia, perie de dinti, sapunu si doi pepteni, cari tóte remânu proprietatea elevei. Afara de aceste schimburile de trupu sau albiturile, câte 1/2 duzina si incaltiamintea trebuinciósa. Cátu pentru toalete noue, parintii si tutorii sunt consiliati a nu face de aceste pentru copilele lor, càci pentru a obține a o uniformitate in imbracaminte pentru tóte internele, acele toalete, cu pretiuri moderate, se potu face aici, prin ingrigirea directiunei internatului.

Sibiiu, in Iunie 1887.

Directiunea scólei civile de fete cu internatu.

Date geografice

despre Transilvani'a, Moldavi'a si Valachi'a dela anulu 1597.

Io. Ant. Magino Patavino profesorulu de matematica in gymnasium publicu din Bon'a la anulu 1597 a edatu geografi'a lui Cl. Ptolomeu Pelusianulu in limb'a latina si geografi'a vechia formédia tomulu primu, éra geografi'a timpului de atunci — 1597 — formédia tomulu alu doilea.

Eu credu că e de interesu pentru noi de a adună date despre noi si despre tierile locuite de noi in aceea epoca, si a cunósce parerile de atunci despre noi. Din descriptiunea Transilvaniei voiu scóte numai acele de interesu istoricu si nationale.

Transilvaniae descriptio. (Tom. II. pag. 160).

Transilvania olim Dacia Mediterranea ac Ripensis dicta, prima ac potissima Daciae provincia est. Dicta autem est Transilvania a sylvarum montiumque ambitu quibus insinuat. ¹⁾ Habet autem vicinas et conterminas ab occidente quidem Pannoniam, a septemtrione Pannoniam, a meridie Valachiam cisalpinam (vulgo Transalpinam vocatam), ab oriente Moldaviam. Dicitur vulgo Regio Septemcastrensis mutato nomine e germanico idiomate, quod Sybenburgen appel appellant, Hungaris Erdeli dicitur. ²⁾ Porro hanc variae gentes inde ab initio (quarum quidem memoria ad nostra tempora pervenit) incoluere: in primis quidem Iazyges, Metanastae, Getae, Bastarnae, Sarmatae, Graeci, Romani, Scythae, Saxones, Hungari. Ex quibus omnibus cum quatuor posteriores adhuc supersint, aliis relictis, de his tantum agere decrevi. Romani itaque primum sub Traiano, qui Decebalum Dacorum regem vicerat subjugaratque habitare coeperunt. (Traianus enim primus Romano imperatori adiecit ac in formam provinciae redegit; in qua urbem Zarmizegethusam prius dictam, Ulpiam Traianam de suo nomine vocavit ac Rempubicam constituit, Romanisque legibus exornavit, ut autor est Justinus), quam Gallienus primum ducentis fere post annis amisit; quo temporis intervallo, vicissitudineque interposita a moribus Romanis linguaque politiori degenerarunt. Neque Romani (quod tamen nomen inter se se adhuc retinent), sed valachi hodie a plerisque nuncupantur. ³⁾ Gens aspera, bonarum artium atque honestarum disciplinarum expers, armentorum fere, pecudumque curae dedita non negarim tamen aliquos vitae politioris reperiri posse, quem admodum inter Scythas Anacharsis, sed ut plurimum ab aliis regionis incolis educati); neque oppida et civitates possident, neque domus ut alii lapideas, vel alias ornate extractas habitant, solis paleaciis contenti, qui ut plurimum in montibus saltibusque degunt. Religio ipsorum ferme graeca est schismatica, licet patriarcham Constantinopolitanum caput suae fidei agnoscant. Habent praeterea cum Ethnicis multa communia, ut sunt: praestigia, divinationes, incantationes, juramenta per Jovem et Venerem (quam ipsi sanctam vocant), modum sepeliendi mortuos, ducendi uxores, easque repudiandi et id genus, alia. ⁴⁾

Restat iam, ut sermonem convertamus ad Scythas (Scyculi alias dicti) qui primum (ut historiae perhibent) cum Atthila in Pannoniam venerunt, mox profecti in Transilvaniam, in qua sibi sedes septem liberas constituerunt. ⁵⁾

His (Scyculis) successere Saxones (ut recentiores testantur) Caroli Magni tempore, qui cum leges ab ipso impositas tollere non possent, in has oras se contulerunt et cum vi armorum regionem obtinuissent, in eas septem amaenissimas urbes partim de novo, partim iam antea factas extruerunt. ⁶⁾

Hos (Saxones) novissime omnium Hungari subsequuti sunt, primum quidem sub initium secundi Hunnorum e Scythia in Pannoniam ingressus; mox tempore S. Stefani, Pannoniae Regis (qui Transilvaniam expugnavit, tributariamque fecerat) deinde sub aliis eius successoribus. Magna horum prae aliis potentia et autoritas est. ⁷⁾

Notele autorului la pagin'a 161—164, dar se vor comunicá numai acele referitóre la testulu aci publicatu.

1. Daciae veteris duae aliae partes sunt, Moldavia, olim Maeotavia, a Maeotide palude, qua ex un'a parte terminatur, dicta: (?) altera Cisalpina Valachia ab Alpium dorsis, sub quibus sita est, nominata. Romanis olim Collia, quibus abundat, appellata fuit.

2. Dicitur et Pannodacia, et Dacia Ripensis, Mediterraneaque. Pannodacia, quad regibus Pannoniae subfuerit, atque etiam quod et Pannones incolas habeat: Ripensis autem, quod a multis fluminibus rivulisque irrigua sit; Mediterranea denique, quod in medio quasi duarum aliarum Daciae partium sita sit.

3. Dicuntur — ut quidam volunt — ut Flaccho Romano, (quae sententia mihi non probatur); putarim ego commune fere omnium idiomatum appellationem huic nomini recte quadrare: dicuntur enim a Germanis *Vualchen*, q. d. *Vuelchsin*, quod Italos signant; ita enim et Poloni, Italos *Vuolsch* appellant, Hungari Olach, Olhas, Italos vocitant; ita alii fere omnes in us duobus nominibus parum discrepant. Unde colligi potest, quod ab Italis, potiusquam a Flacho Valachi vocati sint.

4. Furantur Virgines Sabinorum antiquorum instar, quibus ut primum Zonam virgineam abruperunt, coniuges tandem eas recipiunt; uxores fere libere repudiant.

5. Dicuntur ab idiomate Hungarico, quos ipsi *Sekheli* vocant, quod nomen sedium significat, q. d. habitatores sedium. Characteres ipsorum cum Abyssinis, Hebraicis Syrisque affinitatem habent, et a dextra ad sinistram more istorum scribunt. Extat talium characterum liber in bibliotheca Ducis Florentini.

6. Saxones in Transilvaniam migrarunt vicenario elapso post victoriam a Carolo Magno in Pannonia obtentam. Hic Chebam regem filium Attilae Budae comprehensum in carcens poni curavit maerore ingenti, qui ob adversam fortunam percussus inibi moritur. Bonfin. Decade 1. lib. 9.

7. In materna lingua sua Magyar se vocitant q. Magor, qui filius erat Japhet; huic tententiae Beaudt; us Augustus videtur astipulari.

Valachia duplex, nempe Moldavia et Transalpina.

(pag. 271—272).

(Valachiae situs). Valachia provincia, quam alii Flaciam, alii Valagniam vocant, jacet inter Danubium et Tyram amnem, ac inter Transylvaniam et Pontum Euxinum seu mare nigrum: quae quidem, ut in Transylvanicae descriptione dictum fuit; Daciae pars erat.

(Valachiae divisio). Hodie in duas partes distribuitur, nimirum in maiorem et minorem. Valachia Maior ad Euxinum mare se porrigit et nostris Moldavia, Turcis Carabogdania id est nigra Bogdania sive Bogdani regio dicitur, a frumento scilicet nigro, cuius ille ager est feracissimus. Est autem plana ac fertilis, sed incolis infrequens et arboribus destituta, unde stercore bovino ignem nutriunt. Abundat equis optimis et ad laborem assuetis, atque etiam bobus maximis; mineris quoque; auri et argenti dives est, licet ob Turcarum metum non effodiantur, quinetiam fluvii ipsi auri feri sunt, quorum primarius est Pruth, quem olim Berut vacant et Ptolomaei est Hierassus.

(Zuccavia urbs). Zuccavia urbs Voivodae sedes est, reliqua oppida digniora sunt: Varna, Occazonia, Barlauta, Cutinari et Cocina. Habitant autem in Moldavia complures Armeni, Judaei, Hungari, Saxones et Ragusaei, apud quos omnis negotiatio est; namque hi triticum et vinum in Russiam et Poloniam mittunt, atque etiam coria, gaussapinas, ceram, mel, carnes bovinas salitas, butyrum et legumina Constantinopolim. Vinum etiam malvaticum, quod ex Creta in Poloniam et Germaniam deportatur, per hanc regionem transit, unde ex hoc Voivoda magnum recipit vectigal.

(Bessarabia regiuncula). Ad ipsam Moldaviam pertinet Bessarabia, quae est illa regio extrema in ora ipsius ad mare Nigrum sita, sic a Bessis Thracibus appellata, in qua quidem sunt Kilim et Moncastrum seu Chermen opida, quae una cum regione ipsa occupata fuerunt a Turca, anno 1485; et in Moncastro resident Sangiacus Graeciae Beglerbego subiectus.

(Valachia Minor seu Transalpina). Minor Valachia appellatur Transalpina, et aliquibus etiam Montana, quam Graeci Valachiam vocarunt, et haec quidem sub nomine Valachiae simpliciter cadit. Extenditur autem propter Danubii ripas ac aspera est et male habitata. In ea autem Ternovizza opidum Voivodae sedes est. Alia oppida sunt: Braila et Trescortum, non longe a quo effoditur bituminis species, ex quo sicut ex cera optimae fiunt candelae. Reliquum ipsius regionis per pagos et villas habitatur.

(Minerae salis). Sunt autem in universa Valachia minerae salis solidi ad instar marmoris, colore caeruleo, quod tritum albescit, atque etiam multae minerae ferri.

(Valachorum mores). Valachi ut plurimum animo instabiles, iracundi, crapulae et otio indulgentes et pauperes sunt, qui domus inhabitant ex ligno, et stramine confectis, creta incrustatis et arundine contextis, quae istic abundat.

(Valachia olim Poloniae tributaria deinde Turcae). Valachia porro ipsa olim Regis Poloniae tributaria erat, et ad bellum 50 millia equites mittebat, et omnibus bonis affuebat, sed ob diuturna cum Turcis bella, non solum deserta reddita fuit, sed ipsius Turcae tributaria facta circa annum Domini 1461. cui paruit usque ad annum praesentem, quo uterque voivoda cum romano imperatore adversus Turcam conspiravit. 1).

1. La pag. 167. Thracia nunc Romania. Thracia regio est ad Pontum Euxinum, hodie Romania vocata ab urbe praecipua Constantinopoli, quae Roma nova etiam dicebatur.

(Opulu se afla in bibliotec'a universitatii din Buda-
pesta sub semnele: Ge. 246).

Dr. At. M.

Din reproducere de aceste geografice si istorice vechi si straine de inainte cu trei sute si mai bine de ani literatii si publicistii romani din dilele nostre potu se traga unu mare folosu negativu ori-cându au trebuintia de a studia bine trecutul mai departatu alu natiunei intregi si alu tieriloru locuite de romani, se cunósca adeca càtu de nesigure si chiaru false sunt scirile publicate despre strabunii nostrii chiaru si de càtra acei straini, cari nu iubiau dara nici nu urau pe romani, prin urmare nu aveau cauza si nici macaru pretestu de a falsifica, a schimosi numele localitatiloru cá se nu le mai cunosci o parte mare din ele. Apoi totusi strainii cându se apucau se scria istori'a nóstra, aveau de ajutoriu geografii si charte de acelea fabricate mai multu din fantasia. Pas' apoi de te ia dupa ei si dà-le orbesce crediementu.

Dara din reproducere cum sunt si aceste ale dlui Dr. A. M. mai invetiamu inca si altuceva: cà chiaru astadi, pe la finea vécului alu 19-lea se mai afla cete numeroase de publicisti si literati straini, cari scriu geografic'a, statistic'a, ethnografic'a si istoric'a poporului românescu totu numai scotiendu fantasiile scriitoriloru de inainte cu doue trei sute de ani, fàra a se miscá din localitatea loru, fàra a cunósce din propri'a experientia pe acestu poporu, fàra a fi invetiatu diece cuvente din limb'a lui; multi din ei nu sciu nici daca romanii sunt crestini ori mohamedani, éra daca sunt crestini, de care confesiune religiósá se ținu. Ce mai voiti? Avemu chiaru acilea in patri'a nóstra maghiari si germani fórte invetiati, in càtu le ese fumu din creeri, cari ne intréba de ex. cà romanu orthodoxu si calvinu este totu un'a, éra celu profesoru eruditu dela Bistriti'a intrebase inainte cu vre-o diece ani pe unu altu profesoru romanu cá se'i spuna, daca pe preotii românesci 'i hirotonesce cineva. Despre ritulu bisericeiloru orientale au chiaru si catholicii latini ideile cele mai bizare si absurde, preste acést'a mai domnesce la multi credinti'a de ómeni hebeuci, cà este pecatu a intra in o biserica de ritu orientale, sau si in vreo biserica protestanta. Inse chiaru acei cari trecu preste acea stupiditate, theologi, filosofi, barbati de statu, daca si asculta vreodata o liturgia dupa ritu orientale, despre importanti'a si classicitatea aceleia nici cà visédia. De altmentrea si calugarii greci si muscali tocma asia se

pórta cu popórale apusene si meridionale, éra betránulu archimandritu A . . . din Brasiovu asediatu acolo din Macedoni'a, opria pe oile sale cá se nu cutedie a intra vreodata in biserica „papistasiésca“, cà-ci de voru cadea in vreunu pecatu cá acesta, timpu de patrudieci de dile angerulu pazitoriu nacajitu fuge de lãnga ei si asia bietii crestini remànu espusi la tóte ispitele satanei, patrudieci de dile intregi.

Unu membru alu Academiei romane reflectase mai antierti la nesce charte vechi descoperite totu cá opulu din Budapesta, pe intemplete si anume:

Una titulata-Nova Descriptio totius Hungariae. Romae MDLVIII.

Alta in care este infatiosiatã Moldov'a, Valachi'a, Bulgari'a, asia numit'a Romani'a (turc. Rumili), Podoli'a, Basarabi'a. Auctorii au fostu italieni, càci stã tiparitu la o parte: Opera de X. Giacomo Castaldi Piamontese Cosmographo in Venetia. Si mai la vale: Da Paulo Forlani Veronese, intagliata l'anno 1566. Adeca si acésta este de 327 de ani, pre cându chartografi'a erã numai in léganu.

A trei'a charta pórta titlulu mare: Hungaria et Transilvania — Con li Confini. Acésta charta nu are insemnatu anulu tiparirii sale, decãtu la drépt'a de desubt citimu: Nic. Van aelst for. Romae, si se vede cà este destinata a servi pentru orientare intr'unu resboiu mare cu turcii, pentrucã de ex. in regiunea dintre Satmaru si Oradea sau intre Somesiu si Crisiulu rapede este infatiosiatã „Cavaleria Alemanna“, éra mai la

vale sub cuventulu Fechereto (adeca Feketeto = laculu negru) stã: Valachi XII milia. Se mai vedu semne de castre sau tabere, adeca stéguri, mai in susu de calarimea germana austriaca, cum si la Alb'a-Iuli'a in Transilvani'a. De càtra Agri'a se vede una óste, de asupra careia stã scrisu: Colonello Engelhardo. Intre Dunare si Tis'a càtu tîne distanti'a fórte mare pàna la Seghedinu, éra din-cóce de Tis'a pàna la Temisiór'a, Lugosiu, numai castre, tunaria, munitiune, mii de cara cu victualii, calarime asiatica etc: se vedu infatiosiate pe acésta charta. Dara cele mai multe nume ale localitatiloru sunt asia de schimbate si scalãmbate, in càtu trebue se fia cineva prea bine deprinsu in geografi'a mai vechia si in cea mai noua, pentru-cã pe o parte din acelea se le póta corege, éra pe altele se le descifredie pàna se ajunga la nomenclatur'a cea adeverata. Acésta se intielege despre tóte chartele citate la loculu acesta; dara am premisu mai in susu, cà cu tóte defectele loru pricepetorii de lucru se potu folosí prea bine de ele, éra pe alocurea potu se traga chiaru si atentiunea filologiloru sau limbistiloru precum se numescu scrutatorii limbiloru moderne, carii voru vedea cum se potu schimbã si falsificã numele localitatiloru si ale ómeniloru, sau mai in scurtu tóte, mai alesu in tieri poliglotte. Este in adeveru interesantu a observã, cum se scriintescu cuvente curatu romanesci, de ex. in gur'a unui maghiaru, a unui germanu, a unui turcu si vice-versa cum pronuntia romanulu o limba cu care nu se impaca nici audiulu seu, nici organulu vorbirei. Red.

Din „Album“ publicatu in memori'a restaurarei bisericeii dela curtea de Argesiu.

In Nrii din Iuniu anuntiandu aparitiunea acelu Album amu promisù cà vomu reproduce si noi unele bucati din trensulu. Astadata facemu locu la doue cànturi ale ilustrului nostru bardu Vas. Alexandri compuse in stilu religiosu, melancholicu, dictatu poetului de memori'a nenumeratelorù suferintie dintr'unu trecutu mai departatu si totusi petrunsu de credintia neclatita in viitoriu.

Sfintirea Curtii de Argesiu.

ODA.

I.

Romànu in tempuri de resbóie
Pentru-alu seu tiermu din mosi-stramosi
Varsã totu sãngele'i sfróie,
De se umbrea sub nuori rosi.
Elu inclina màndr'a sa frunte
Numai la ceriu, voindu pe locu
Se stee 'naltu pre càtu unu munte
Intre-alui tiéra si 'ntre focu.

II.

Apoi in timpuri de cadere
Càtu erã cerulu ne'nduratu,
Elu stã pe gânduri in durere
De mari risipuri rezematu,
Si-ascultã plinu de uimire
Glasulu loru tainicu sioptitoriu,
Ce-i pomenea de-a lui marire
Si in trecutu si 'n viitoriu.

III.

Romanu 'n timpu de resuflare
Cu alu seu palosiu vitejescu
Cladea multu trainice altare
Sub scutulu Domnului cerescu,
Cã se privésca lumi si sóre
Cum némulu seu si-a lui cladiri
In veci remanu neperitóre
Printr'ale lumii sguduiri.

IV.

Cum, de mesur'a multu marétia
A numelui ce-a mostenitu
Elu sta cu sórt'a-i fatia 'n fatia
Ea crãncena, elu neclintitu!
Iar cându suffã vèntu de peire,
Cum elu in cale-i falnicu sta,
Si pentru a tierei màntuire
Vèntulu opra si-'lu infrunta.

V.

Curte de Argesiu! cá si tine
Aprópe-a fostu elu de mormentu,
In ochii Lifteloru straine
Pareati voi stersi de pre pamentu,
Dar càtu unu stàlpu e in picióre
Nu cade templulu derimatu,
Si nici unu nému vitézu nu móre
Càtu elu mai are-unu fiu barbatu.

VIII.

Elu vine-O! sfinta monastire,
Cu bratia pline de cununi,
Dupa trei secolu se te-admire
Cá pe o minune 'ntre minuni.
O! monumentu, sórt'a 'ti-e mare!
Sub néosiu Domnu ai fostu claditu,
Si 'n mândr'a-ti noua realtiare
Adi sub unu Rege esti sfintitu!

VI.

Unu singuru omu de viétia tare
Pórta in sinu mii de ómeni tari,
Precum o ghinda 'n cóje-i are
Unu verde codru de stejari.
Iar prin iubirea de mosie
Si prin credintia in Dumnedieu
Unu omu platesce càtu o mie
Stapànu pe viitorulu seu.

VII.

Asia tu, Curte legendara,
Asia tu, dragu Romànu poporu
In curs'a sórte'i multu amara
V'ati datu unu sacru ajutoru
Si iata-ve adi ear cu fala
Stralucitori prin haru cerescu,
Elu sub o mantie regala,
Tu sub vesmentulu àngerescu.

IX.

Privesce 'n juru, privesce 'n zare
Umbrele mari a celoru morti,
Care-ti trimitu o inchinare
De pe a-le veciniciei porti.
Marirea ta este deplina;
Geniu a fostu mesterulu teu,
Esti demnu de o natie crestina,
Esti demnu locasiu de Dumnedieu!

V. Alecsandri.

Legenda dela Sfintirea Bisericei Curtea de Argesiu

Inchinata Maiestatorulu Loru.

Regelui Carolu I. si Reginei Elisabeta de Vasilie Alecsandri

12 Octombore 1886.

I.

Din Moldov'a cea nurlie,
Din voiós'a Oltenie,
Din intrég'a Romanie,

De prin munti, de pe câmpii,
Din colnice podgorii,
De pe vai cu ape vii,

Din orasie, de prin sate,
Dela schituri departate,
Si manastiri ne'nchinate,

Au plecatu in cete, cete
Nalti flacai cu negre plete;
Roiu balaiu de mândre fete,

Si femeii cu prunci la țitia,
In catrintia, in bonditia,
In camesia cu altitia,

Tóte sprintene, ochióse,
Strinse 'n fote fluturóse,
Si de mijlocu mládióse;

Unele din plaiu calare,
Altele din vai pe care,
Purtàndu flori, purtàndu stergare,

Vinu prin siesuri, prin paduri
Sfinti Episcopi in trasuri,
Iar pe josu, pe bataturi,

Preoti, maice in șirégu,
Slabi calugari cu toiagu,
Dile 'ntregi pasindu cu dragu.

Si din fundulu celoru munti
Trecu prin ape fara punti
Albi mocani pe cai marunti.

Vinu pe drumuri juni ostasi
Dorobanti si calarasi,
Ageri, neaosii vulturasi.

Toti in sfruri lungi, gramada,
Si in haine de parada,
Ochiloru intindiendu nada.

Glót'a 'ntréga se aduna,
Càmpu 'n lungu si-in latu resuna
Sgomotosu, de voia buna,

Càci ea merge-atrasa-'n zare
De-o lumina ce apare
Pe sub ceruri mare, mare,

Cum mergeau neobositu
Cei trei crai din resaritu
Spre lucéferulu slavitu,

Cá se 'nchine fruntea loru
Unui fragedu pruncusioru
Lumeloru mântuitoruu!

II.

Dar ce este-acea lumina?
O bisericu crestina
Ridicata din ruina!

Domnulu Neagoe-a cladit-'o,
Timpulu cruntu a risipit-'o,
Carol Rege-a re'noit-'o.

Si-acea lume in pornire
Pasa veselu s'ó admire
In cerésca'-i stralucire.

Eat'o lãnga ea sosita,
Impregiuru'i gramadita,
De podób'a sa uimita;

Càci in càmpu din nou lucrata,
Pare-o scula nestimata
Pe pamentu din ceriu picata.

Cu maiestrelu-i cioplele,
Cu-a ei turle invirtele,
Care-i tragu ochii la ele,

Si cu sfint'a armonie,
Ce din sinu-i linu adie
Sub naltimea albastruie.

Lumea stà ascultatóre.
Bolt'a e resunatóre
De càntari patrundietóre,

Ce 'n vesduh se inpreuna
Cu svonu lungu de tunu, ce tuna,
Si de clopotu, care suna.

Dar tacere! de o data
In multimea 'nfiorata
Resuflarea sta curmata.

Inimile batu mai tare,
Batrâni, tineri, fie-care
Mai petrânsu, mai viu tresare.

Ce se fie? pe ori-ce munte
Țipa vulturi, sîoimi de frunte,
Sbóra umbre mari, carunte.

Ori-ce frundia re'nverdieste,
Ori-ce riu apele-si cresce,
Orice pomu din nou rodesce!

Insusi sórele 'n splendóre,
Solu trimisu la serbatóre,
E mai nou mai splendidu sóre...

Tain'a este sevrâsita!
Ascultati! lavr'a sfintita
Dice lumei pironita:

„Voi ce 'n viétia ve luptati,
„Voi ce raiulu cautati
„Sinu-mi e deschisu, intrati!

„Eu sunt mân'a mângâerei!
„Eu sunt balsamulu durerei!
„Eu sunt cumpan'a puterei!“

III.

Preotimea tóta-afara
In vesminte, in tiara,
Se insira-acum pe scara.

Josu, in curte ómeni miî
Si neveste si copîi
Se indésa 'n straturi vii,

Cá se vada in lumina
Sus, dreptu usi'a cea divina,
Pe-a loru Rege si Regina!

Eata-i!.. Elu in capulu scarei,
Sta purtânddu odorulu țierei
Palosiulu neatârnarei.

Ea, pe fruntea Sa domnésca
Purtându nu stema regésca,
Ci maram'a tieranésca!

Si pe boiu frumosu cu fala
Fot'a cea nationala,
Cá o mantie regala!

„Ean priviti!.. striga multimea
„Cum a infratitu marimea
„Si-alu ei tronu cu tieranimea.

„Ea-i de noi!.. A nóstra este!
„Par'cai dîna din poveste!“
Dicu copile si neveste.

Si cu tóte mii si sute,
In dorinti'a loru perdute,
Ar vrea mâna-'i s'o sarute.

Dar unu semnu Regele face...
Si pe locu poporu 'n pace
Nemiscatu, se 'nclina, tace.

Regele cu glasulu tare
Ii graiesce de altare
Si de-a legei respectare.

In cuvinte cumpanite,
Din totu sufletu-i pornite,
Cu maretiu aventu rostite,

Elu îi spune 'n graiu de Rege:
„Cá Mosie, Domnu si Lege
„Trebui strinsu cá sè se lege!

„Ca credinti'a in Dumnedieu
„Pune sfintulu scutu alu seu
„Intre bine si 'ntre reu!“

Ear pe cându glasu-i totu cresce
Bolt'a sfinta 'lu insotiesce
C'unu resunetu, ce uimesce.

Si-ai zidirei porumbei
Freametu facu din clopotiei,
Cá unu sboru de angerei,

Ura'n ceruri se ridica!
Ceru 'n doua se despica,
Ploi de raze din elu pica,

Si, ferice, totu poporulu,
Dupa cum 'lu duce dorulu
Verde'n fatia-i viitorulu!

IV.

O! momentu de re'nviere!
Amintirea-i nu va piere
Cátu va sta crucea 'n putere!

Cáci avut-a marturi mari
Vechii ctitori legendari,
Muntii, codrii de stejari.

Si betrânulu Argesiu, care
Duce-va asta serbare
Dintr'o zare 'n alta zare!

Fostamu inca si eu fati'a,
Si pe turl'a cea marétia
Amu zaritu cincii umbre 'n viétia.

Un'a blandu a cuvântatu:
„Négoe alu-meu barbatu,
„Fie Domnulu laudatu!

„Sfint'a nóstra Manastire,
„Si a nóstra pomenire
„Scóse sunt dela peire!

Alt'a dise cu oftare:
„O Manole mesteru mare,
„Adi e diu'a de scapare!

„Dupa vécuri de urgie,
„Amu esitu din temelie
„Eu, serman'a ta sotie,
„Si 'ncetata de-a mai plânge,
„De-a mai dice: cruntu me frânge
„Zidulu teu, care me strînge!

„Adi in locu-mi spre 'ntarire
„Pentru falnic'a-ti zidire,
„O Regina cu iubire

„Pe altariu prinosu depune
„Cartea Sa de rugaciune
„Ce-o s'aduca dile bune.

„Tóta scrisa, zugravita,
„Si de mân'a Ei slavita,
„Cu minuni impodobita.

„Aiba traiu cá gândulu Seu!
„Eu cu pruncusiorulu meu
„Sboru in ceriu la Dumnedieu!“

Astfeliu umbrele sioptiau,
La poporu cu dragu priviau,
Ochii loru se 'nveseliau;

Apoi tainicu, cu sboru linu
Disparut-au in seninu
Cá unu visu, cá unu suspinu.

Iar in urma-le, in sóre,
A remasu stralucitóre
Lavr'a 'n veci neperitóre!

Inscriptiunea reginei pusa la cartea cu 12 evanghelii.

Lucrat'am acésta carte cu cele douespredece Evanghelii ale Patimiloru Domnului si Mântuitorului Nostru Isusu Christosu pentru Sfint'a si Dumnedieesc'a Biserica a Episcopii Curtii de Argesiu, intru amintirea prea iubitei si singurei mele copile Maria, care in Joi'a Patimiloru a trecutu la viati'a cea vecinica si la a careia capatâiu am auditu cetînduse mângaitórele cuvinte ale Domnului.

In 27 Augustu (8 Septemvrie) 1886.

Castelulu Pelesului.

Estrasu

din memorialulu subcomitetului dela Clusiu in caus'a propuneriloru domnului secretariu ministerialu Lad. Vaid'a.

Cá atari mijlóce a recomandatu dl Ladislau Vaid'a deschilinitu patru:

A. Manifestândune serbatoresce cea mai frumósa intre virtuti, recunoscinti'a càtra barbatii mari si binefacatori mai distinsi ai natiunei romane, mai alesu pentru cei trecuti din viétia, ceea ce ar fi nu numai implinirea unei datorii sacre, ci totodata si unu vehiculu recunoscutu de potente spre impintenarea silintiei de colaborare la binele publicu si spre otielirea si potenciarea devotamentului si voiei de a sacrificá pentru infflorirea nationala. Cari aru fi inse modurile acestei manifestari? Modulu celu mai usitatu alu acesteia este:

1. Ridicarea de monumente ori statue cu incriptiuni corespundietóre memoriei si fapteloru nobili; spre ce o asociatiune sè se intrepuna, cá acolo unde se facura deja colecte pentru atari monumente, acelea càtu mai curèndu sè se si realisedie; se staruiesca la ocazioni bine-venite cá se faca colecte si pentru eternisarea memoriei celoralalti bine meritati barbati ai nostri; se indemne orasielè si districtelè, cá ele insasi se onóre prin asemenea monumente pre cutare si cutare barbatu, care in viétia va fi conlucratu póte mai specialmente la bunastarea loru intelectuala si materiala; si pre urma, cá sè se póta mai curèndu mijloci ridicarea atàroru monumente tuturoru barbatiloru nostri binemeritati se pórtè grija, cá acelea se fie simple, dara din pétra càtu de durabila si provediute cu incriptiuni frumóse, onoratóre si insufletitóre; éra restulu baniloru de colecta in fie-care casu sè se capitalisedie intr'unu fondu de stipendie ori de premie, purtatoriu de numele onorandului barbatu, au sè se întórca spre cumpararea si infiintiarea unei gradine de pomaria si infiintiarea unei gradine de pomaritu, stuparitu, matasaritu, in loculu nascerei si totu pre numele eternisandului binefacatoriu, si alte asemenea.

2. Unu altu modu de a ne aratá recunoscatori in forma si mai solemna si mai estinsa ar fi, ca cu incuviintiarea si contielegerea ordinariateloru romane sè se celebredie pe fie-care anu si in aceea si di parastasu pentru toti acei repausati romani antese mnani, cari se distinsera prin intemeierea ori ajutorarea mai insemnata a instituteloru nóstre de invetiamentu, prin fundarea de stipendie scolastice, prin scrieri comunu folositóre, si preste totu prin ridicarea bune si stari materiala si morali a poporului nostru. Ce nespusu de multu ar folosi o atare serbatóre pia religiósa, nationala si in alte privintie, anumitu in privintia estirparei frecariloru confesionali dintre fratii de o mama si de unu sànge!!

3. Diariele nóstre din Transilvani'a si Ungari'a in totu anulu si in un'a si aceea si di se reinpróspete

faptele si se reamintésca numele aceloru binefacatori prin câte unu articlu insufletitoriu.

4. In adunările generale ale asociatiuniloru culturali romane din Transilvani'a si Ungari'a sè se rostésca in fie-care anu câte un'a panegirica petrundietóre a tuturoru barbatiloru distinsi, a mai multoru de odata, au numai a unui sau altuia in ordine.

5. Asociatiunile se compuna câte o asia numita carte de auru, in care se inscrie si la fie-care adunare se citésca serbatoresce numele si faptele ataroru barbati bine meritati, fie trecuti din viétia, fie aflatori inca in viétia, cari prin faptele generóse de natur'a celoru de mai susu 'si càstigara titlu de dreptu la recunoscinti'a posteritatii.

6. Din anu in anu sè se tiparésca si alature la fói'a titularia a diariului asociatiunei respective câte unu portretu alu unui sau altuia din desu laudatii barbati, firesce insoçitu de o biografia petrundietóre.

7. Din motivulu cá se'si póta procurá aceste portrete si acei ce nu au „Fói'a Asociatiunei“ si asia cunóscerea si pretiuirea barbatiloru nostri binefacatori sè se latiésca din ce in ce mai multu, disele portrete sè se tiparésca cu un'a câte unu numeru mai insemnatu pe spezele asociatiunei, sub portretu scriinduse pre scurtu si in stilu populariu, cà prin ce fapte 'si càstigase cutare merite pentru patri'a si natiunea romana. In fine

8. Pentru cei ce facura natiunei si bisericei binefaceri si donatiuni mai puçinu insemnate si asia dicèndu de unu interesu mai multu localu, inca se fie la fie-care bisericu spre documentarea onórei si recunoscintiei càtra atari daruitori unu protocolu frumosu, in care sè se inscrie numele si faptele daruitoriloru celoru repausati si celoru inca in viétia; pentru cei repausati sè se faca intr'una di anumita rugatiuni solemne, éra bine facatori, cari mai traiescu, asemenea sè se impartasiésca cu acea ocaziune in laude meritate*).

B. Afara de lucrurile susu memorate a aratatu cu motive ponderóse dl Vaid'a si aceea necesitate suprema, cá se ne provedemu scólele satesci si gimnasielè cu carti mai corespundietóre si carti de lectura ilustrate, cari ar face impresiune indoita in copilasi, ba si in parintii loru, acestia s'ar atrage càtra scóla si carte, s'ar destepta in ei o interesare mai viua pentru invetiatura, gustulu de cititu s'ar straplanta si preste pragulu scólei, prin istorióre morali, cumu si de cele luate din trecutulu natiunei si patriei, s'ar nobilitá inim'a atàroru cetitori juni cá si betràni si s'ar plantá intr'insa inclinari spre totu ce e bunu, moralu, nationalu si patrioticu. Deci onorabil'a Asociatiune se binevoiésca a se ingrigi, cá prin escriere de premie si pre alte cali sè se mijlocésca

*) Aici memoramu cu viua placere si multumire, cumcà Escelenti'a sa Dl metropolitu Vancea impreuna cu prea venerabilu Consistoriu metropolitanu din Blasiu dejá sub Nr. Consistoriului 495: 1873 a ordinaru prin unu circulariu punerea in viétia a propuneriloru dlui Vaid'a recomandate in punctulu 8.

compunerea atatoru cărți dupa modelele altoru natiuni civilisate si conformu cerintieloru năstre.

C. Nu mai puçinu se ingrijésca onorat'a Associatiune, cá de atari lecturare ilustrate se nu duca lipsa nice junimea năstra gimnasiala.

D. Daca memoratele lecturi ilustrate si alte carti religiöse-morali si nationali suntu urgente pentru tinerimea si poporul nostru, cumu si pentru junimea gimnasiala, apoi lips'a loru pentru secsulu frumosu alu nostru e ardiétore. La noi pàna acumu se pórtá puçina sau mai nice o grija cá s. sentiu alu iubirei de natiune si patria sè se implante in inimele fragedeloru floricele ale romanimei; si cu tóte acestea lumea intréga recunósce enorm'a influentia a mameloru la prim'a educatiune a prunciloru si inriurinti'a sexului frumosu asupr'a ținutei barbatiloru, asia câtu nobilele virtuti patriotice nationali numai la acele ginti le gasimu in florindu, unde femeile inca sunt insufletite de ferbintea iubire cátra natiune si de patriotismu.

Pré Onorata adunare generala!

Nu ajuta a negá si ascunde faptulu, cá noi romanii ciscarpatini in timpulu presinte semenamu mai multu a stagna, decâtu a propasi pe cale culturala. Éra bub'a reului in prim'a linia ne zace in noi insine; in puçinulu zelu, cá se nu dicemu in multulu indiferentismu, ce arata cea mai mare parte din romanii nostrii mai inteligenti si mai cu stare; ba, ce e mai durerosu, cea mai mare parte chiar si din junimea năstra studiósá, ce se cresce altecum cu stipendiele si ajutórele stórse din crunta sudóre a sermanei năstre natiuni. Nu e mirare, cându ea nu cunósce, necum istori'a si trecutulu nostru mai departatu, dara nice chiar luptele de eri, de alaltaeri ale barbatiloru nostri providentiali; acele lupte pline de abnegatiune si sacrificie, caroru avemu de a multiamí trecerea năstra din mórtea de mai nainte la viéti'a actuala. Necunoscéndu istori'a nationala si barbatii ei faptuitori, firesce cá apoi nu'i scé nice pretiu si stimá, si vai de o natiune, ce nu'si stimédia pe barbatii sei distinsi!

Cum dara si prin ce mijlóce sè se indrepte asta stare deplorabila, sè se stirpedie reulu atátu de perniciosu alu nepasarei? Cu adeveratu mai eficaci medie in jurstarile năstre presenti n'amu scé cá cele peme-morate, pe cari indrasnimu dreptu aceea ale recomandá de nou celei mai calduröse imbratiosiari din partea On. adunari generali.

Mai avemu pré Onorata adunare generala se amin-timu, cumcà dl. Ladislau Vaid'a in partea a trei'a a memoratei sale disertatiuni, a facutu nesce propuneri pri-vitóre specialmente la imbunatatirea sórtei materiale a poporului nostru.

Dintre aceste, tragemu atentiunea pré Onoratei adu-nari generale deschilinitu la aceea motiune, ce tracta si privesce interesulu poporatiunei muntene, in deosebi alu acelei din muntii a puse ni (propunere in scopu si idea aprópe identica cu cea facuta totu prin desu lau-

datulu domnu comembru L. Vaid'a in Maiu a. c. in comitetulu si in senatulu scol. din comitatulu Cosiognei, carea se tipari in „Gazet'a Transilvaniei“ Nr. 45, 46, si si mai esactu in „Magyar Polgár“ Nr. 154, 874).

Precumu este cunoscutu de obsce, isvorulu princi-pale alu venituriloru partiei celei mai insemnate a lo-cuitoriloru munteni a fostu prasirea viteloru, oieritul si negociulu cu lemne, șindile, grindí, scânduri, vase si carbuni etc., cáci in locurile acele reci si neroditóre din mosiutiele loru abea potu produce atâte bucate inca si in anii fertili, cá se le ajunga pre vr'o câteva luni, éra in partea cea mai mare a anului sunt siliti a se nutri cu bucate cumparate.

Ei dupa stergerea iobagiei, in usulu lemnaritului si pasiunaritului de pàna atunci fura restrinsi, si tacs'a cea fórte mica solvita in unele sate pentru lemnele in-trebuintiate de negociu, s'a ridicatu dupa 1848 totu mai in susu si mai in susu, din care cauza e lucru naturalu cumcà au suferitu mare scurtare in modulu loru de càs-tigu asia, cá acum o mare parte a munteniloru apasata de saracia abia mai póte vegetá de pre o di pe alt'a. Starea locuitoriloru in unele comune e cu atát'a mai deplorabila si critica, fiindu-cà de unu timpu incóce din padurile alodiale, de unde s'au pututu cumpará lemne de negociu, acum s'a opritu vendiarea, câtu acum bietii ómeni nice pentru bani nu'si potu procurá lemne spre negociatoria, éra pe hotarulu a câteva comune padurile suntu dejá mai de totu devastate, asia incátu mai cá nu este atare lemnu de feliu.

Intre aceste imprejurari accentuate este evidente, cá dupace mai au desecátu isvórele asia dícéndu cele mai insemnate de càstigu de pàna acumu, poporul din di in di se cufunda in o saracia nesuportabila, si se póte prevedea cá in restimpu de 50—60 de ani astfelu de ținuturi voru devení in mare parte sterpitate de locuitori, daca populatiunea nu se va ingrigí de timpuriu de alte isvóre de càstigu, prin care se mai póta sporí veniturile fórte neindestulitóre si nesigure de pàna acumu.

Din acestu punctu de vedere propunerea dlui Lad. Vaid'a țintédia acolo, cá pré onorata Associatiune se im-bratiosédie cu tóta caldur'a cestiunea asigurarei venitu-riloru locuitoriloru munteni si se faca tóte ce-i stau in putere spre mantuirea de perire a acelu bietu poporu: si fiindu cá poterile si mijlócele singuru ale Associatiunei năstre nu suntu de ajunsu spre efectuarea unui lucru atátu de momentosu: Deci se recurga Pré Onorat'a adu-nare generala pentru ajutoriu si la inaltulu ministeriu reg. ung., cá si inaltu acelasi se binevoiésca a face dis-pusetiuni necesare spre ajungerea scopului susu indegetatu.

Cá astfelu de dispusetiuni necesare recomanda dl. Vaid'a de es. esmiterea pre spesele statului a unoru tehnici espteri spre cercetarea geologica a ținuturilor respective muntene, cá adeca óre se póte aflá pe acolo marmora, granitu, albastru, carbuni de pétra, pétra de móra s. a. sau atari feliu de lutu, care ar potea servi pentru locuitorii ținuturiloru muntene de materialu la nóue ramuri de industria?

Poporul, atât prin organele politice și bisericesci, cât și prin membrii Asociațiunii noastre ar trebui făcutu atentu la acelu periclu care'lu amenință cu perirea totală, dacă nu se va silî a invetia unele atari meserii, prin ajutoriulu caroru potu trage cástigu din lemne și din alte materiale crude aflatóre pe hotarulu comunei loru, spre esemplu sculptare din lemn și de pétra, mesaritu, rotaritu și alte asemeni cá în ținuturi muntóse din tierile europene mai civilizate.

Invetiarea aieptatiloru rami de industria ar fi sè se mijlocésca într'o scóla industrială infintiendă baremu cu timpu undeva în mijloculu muntiloru apuseni, — apoi prin invitarea a câte un'a familie de atari industriari din tierile streine, prin tramiterea de invetiacei stipendiati la atari meserii, și preste totu impintenându înca și prin premie se ajute pre baietii mai miseri, cá se imbratiosiedie cu totu adinsulu carier'a maiestrielor. Avemu óre lipsa Pré Onorata adunare generală se mai întonamu scopositatea atatoru proiecte, și fericitórele rezultate, ce ar produce punerea loru în lucrare?

Dupace amu insiratu în estrasu scurtu propunerile Dlu Lad. Vaid'a, membrii subsemnatulu comitetu cercuale nu putem se nu insistamu cu umilita rogare, cá Pré Onorat'a adunare generală se binevoiesca a insarcinã de nou M. On. Comitetu centrale alu Asociațiunii, ca cestiunatelé propunerii, dejã în unanimitate acceptate de adunarea generală celebrată în Gherl'a, în câtu e posibilu înca în anulu curente sè se puna în lucrare și viétia, tocm'a dupa sensulu și modulu doritu de propunatoriu, ce mai detaiatu se póte cetí din Nr. 15, 16, 17, și 18 alu „Transilvaniei“ din anulu 1870.

Din siedinti'a comitetulu despartimentulu X. ținuta în Iuniu a. c. Clusiu în 17 Iuniu 1874.

Directorulu despart.	Actuariulu despart.
Dr. <i>Gregorin Szilasi</i> m. p.,	Dr. <i>Aureliu Isacu</i> m. p.,
prof. de universitate.	vice-not. comit.

PARTEA OFICIALA.

Nr. 308/1887.

Procesu verbale

alu comitetulu Asociațiunii transilvane pentru literatur'a română și cultur'a poporulu român, luatú în siedinti'a dela 16 Iunie st. n. 1887.

Presiedinte: Iacobu Bologa, vice-presiedinte.
Membrii presenti: Dr. Il. Puscariu, Z. Boiu, Const. Stezariu, E. Macellariu, I. Russu, G. Baritiu.

Secretariu: Dr. I. Crisanu.

Nr. 79. Directiunea scólei civile de fete în Sibiiu prin adres'a de dto 14 Iunie a. c. Nr. 161 arata, cá în urm'a

unoru impregiurari neatárnátóre de scóla, corpulu invetiatorescu s'a vediatu necesiatu a schimba terminulu esamenelor și a'lu stramatá pe Sâmbata în 25 Iunie n. a. c. astfeliu, cá esamenele din objectele ficsate pentru diu'a de Luni în 27 Iunie sè se țina Sâmbata în 25 Iunie, cu schimbarea, cá dupa prândiu, în loculu examenulu din limb'a franceză, music'a vocală și instrumentala, sè se incopcie de celelalte premergátóre, examenulu din limb'a maghiară pentru tóte clasele scólei civile, remanendu pentru examenulu din limb'a franceză, music'a vocală și instrumentala timpulu de Luni în 27 Iunie dupa prândiu, ear incheerea anulu sè se mute pe diu'a de 28 Iunie, și cere, ca comitetulu se apróbe acésta modificare. (Ex. Nr. 305/1887).

— Modificarea propusa cu privire la programulu esamenelor publice cu elevele din scól'a civilă de fete a asociațiunii în Sibiiu se apróba.

Nr. 80. Directiunea despartimentulu IV (Sebesiu) alu asociațiunii transilvane prin adres'a de dto 14 Iunie a. c. Nr. 5, arata, cá în protocolulu despre adunarea generală a despartimentulu ținuta în Pianulu inferioru la 20 Noembrie anulu trecutú asternutu aici la 20 Martie a. c. s'a indusu din eróre dl. Dr. Ioanu Mihú din Orestie în loculu dlui Ioanu Oncescu din Reheú între membrii comitetulu despartimentulu și cere, cá acésta sè se iee la cunoscentia, și sè se îndrepte conformu stărei faptice. (Ex. Nr. 304/1887).

— Conclulusu comitetulu Asociațiunii transilvane de dto 8 Aprilie a. c. Nr. 251 Nr. 48, prin care se apróba alegerea noului comitetu alu despartimentulu IV (Sebesiu) se modifica în sensulu cererei de dto 14 Iunie a. c. Nr. 5 a directiunii numitului despartimentu.

Nr. 81. La propunerea secretariulu II comitetulu decide:

— Sè se insarcinedie directiunea despartimentulu IV. (Sebesiu) a respunde fára amânare la adres'a comitetulu de dto 8 Aprilie a. c. N. 145.

Nr. 82. Dl. G. Baritiu prim-secretariulu Asociațiunii, prin adres'a de dto 16 Iunie n. a. c. da informatiuni interesante și instructive despre întocmirea și prevederea scólei superióre de fete și a preparandiei de statú de fete din Cluju în scopulu orientării noastre cu privire la scól'a civilă de fete a Asociațiunii, presentându și programele esamenelor publice pro anulu 1886/7 cu elevele numiteloru scóle. (Ex. Nr. 307/1887).

— Se ia cu multiamita spre sciintia acestu raportu, ér programele presentate de dlu raportoru dimpreuna cu o copie a adresei sale se transpunu directiunii scólei civile de fete a Asociațiunii spre folosire.

Nr. 83. Dela siedinti'a premergátóre au incursu la comitetu urmátórele tace:

a) dela Domnii Voda Andreiu în Ormenisú tacs'a pro 1887 5 fl.; Stefanu Crisanu în Teusiu pro 1887 5 fl.; Ioanu Stanc'a în Vintiulu de josu pro 1887 5 fl.; Ioanu Medrea din Vintiulu de josu pro 1887 5 fl.; Petru Rosc'a în Fúzes-Sânpetru pro 1887 5 fl.;

b) dela Dl Stefanu Moldovanu prepositu în Lugosiu a incursu sum'a de 10 fl.

— Spre sciintia.

Nr. 84. Dl Ioanu Dragosiu cand. de advocationu in Satmariu donedia prin mijlocirea dlui Dr. R. Rosc'a, redactoru in Sibiiu, pe sem'a bibliotecei Asociatiunei 9 brosiure din opulu Szabadságharczunk de Iakab Elek si 18 brosiuri din opulu Magyarország függetlenségi harcza de Gelich Richard.

— Cu multiamire spre sciintia.

Sibiiu d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p.,
Vice-pres.

Dr. I. Crisianu m. p.,
secretariu.

Autenticarea acestui procesu verbale se increde dloru Dr. Il. Puscariu, Z. Boiu, G. Baritiu.

S'a cetitu si autenticatu.

Sibiiu, in 18 Iuniu 1887.

Dr. Il. Puscariu m. p.

Z. Boiu m. p.

G. Baritiu m. p.

Scól'a superióra de fetitie din Sibiiu.

(Continuare din Nr. 11—12)

Transportu din Nr. 11—12: 7798 fl. 38 cr., 200 fl. in obligatiuni, 932 fl. 43 cr. in libelu de depuneri.

A mai incursu pentru scól'a de fete prin colect'a facuta de Dómn'a Adelin'a Olténu in Craiov'a, Románi'a, dela Societatea Carpatii 50 lei; capitanu Lamotescu 20 lei; directoru la banc'a nationala Cornetti 10 lei; Tassianu, colonelu 10 lei; o romana 1 leu; Ioanu Papu, proprietariu 5 lei; Grigorie Ioanu Cernatiescu, proprietariu 5 lei; A. de Lapommeray 1 leu; Ecaterin'a Munténu 1 leu; Zoe Bunescu 1 leu; Cecil'a Samitca 1 leu; Zenovi'a E Vergatti 5 lei; Elefter'a Demetrescu 1 leu; Elen'a M. Ghorghiu 2 lei; Elis'a Demetrianu 2 lei; Natali'a Culceru 2 lei; Mirra 1 leu; Mari'a Ionescu 2 lei; unu bunu romanu 5 lei; toti din Craiov'a, D. Bobicescu, preotu in Bobicesci 10 lei; si unu anonim din Bobicesci 2 lei; cu totu 137 lei; care schimbati in val. aust. facu 59 fl. 04 cr.

Sum'a totala 7857 fl. 42 cr.; in obligatiuni 200 fl.; in libele de depuneri 932 fl. 43 cr.

Comitetulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului român.

Avisu.

Pentru primirea óspetiloru si preste totu provederea arangementului cu ocasiunea adunarei generale a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului român, ce se va tiné aici in Sibiiu la 16/28 Augustu a. c., s'a constituitu unu comitetu arangiatoriu de 40 de membri.

Pe cându ne luamu voia a aduce acésta la cunoascinti'a P. T. publicu spre orientare, totu odata ne vedemu indemnati a rugá pe P. T. publicu inca de pe acumu, cá conformu dispositiuniloru ulterióre, ce se voru luá din partea comitetului in acésta privintia sè nu intàrdie la

timpulu seu a ne respunde promptu cá astfeliu sè putemu fi in placuta positiune a satisfacé pe deplinu justeloru pretensiuni de buna primire.

Epistolele si preste totu esibitele menite pentru comitetulu arangiatoriu sunt a se adresá Dluu presiedinte alu comitetului Dr. Ioan Mog'a, medicu in Sibiiu.

Din siedinti'a comitetului arangiatoriu, tinuta in Sibiiu la 6/18 Iuniu, 1887.

Dr. Ioan Mog'a,
presiedinte.

Dr. Remus Rosc'a,
secretariu.

Bibliografie.

La librariile W. Krafft in Sibiiu si Nie. I. Ciurcu in Brasiovu (totodata cá editoru) se afla:

— Abecedaru s'au antai'a carte de cetire pentru copiii si copilele din anulu 1-iu de scóla intocmitu de mai multi prietini ai scólei. Pretiulu 20 cr. Brasiovu. Editur'a libreriei Nicolae I. Ciurcu 1887.

— Articululu de lege XX din anulu 1887 despre regularea afaceriloru pupilare si curatorale (intratu in vigóre la 15 Ianuariu 1878) si Ordinatiunea ministeriului de justitie din 20 Aprilie 1878 Nr. 8476. Din tóte dispositiunile acestei legi si ordinatiuni, — de a caroru cunoscintia au trebuintia: parintii fatia cu copii, tutorii fatia cu pupiliu, curatorii fatia cu curandii loru si cu averea acestora; asemene tutorii si notarii comunali, precum si oficiile comunale fatia cu agendele, ce le impune acésta lege — s'a elaboratu unu Estrasu aprópe completu si practic in traducere romana de Ioane Cretiu. Pretiulu 25 cr. Sibiiu in Decembre 1878. Tipariulu lui Iosifu Drotleff & Comp.

— Legea comunala séu artiicii de lege XVIII: 1871 si V: 1876. Esplicati de Iosifu Popu, jude regescu cercualu si membrulu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu. Brasiovu. Tipariulu si editur'a lui Römer & Kamner 1881.

Se mai afla de vendiare si se potu avea prin librari'a Wilh. Krafft in Sibiiu cu pretiuri fixe:

— Georgie Lazaru si scól'a romana memoriu de P. Poenariu si G. Sion membrii ai academiei. Bucuresci 1871 40 cr.

— Memorialulu representantiloru alegatoriloru romani adunati la Sibiiu in a. 1881 publicatu in patru limbi, pretiulu in fiacare limba scadiutu la 80 cr. (2 lei n.).

— Actele conferintiei electorale a representantiloru alegatoriloru romani, tinuta in Iuniu 1884. 50 cr.

— Raportulu lui Avramu Iancu despre faptele bellice din a. 1848/9. 40 cr. v. a.

— Raporturile prefectiloru Simionu Balintu si I. Axente Severu din anulu 1884/9. Pretiulu 40 cr.

— Istori'a regimentului II. granitariu romanescu din Transilvani'a de G. B. 40 cr. v. a.

— Dictionariu ungurescu-romanescu de G. Baritiu, 41 cóle tiparite. 3 fl. v. a.